

בס"ד

ערב קבלן מצד החתן ר' נחום ראבינאוויץ
ערב קבלן מצד הכלה ר' יוסף פרסיץ

מסע בעקבות הערבים (ערב קבלן)
בשטר התנאים
של מרדכי ביסטריצקי ושפרה לאגאויער
באד הומבורג, גרמניה

100 שנה

ט' אדר ראשון תרפ"ד – ט' אדר ראשון תשפ"ד

שלמה ביסטריצקי, המבורג גרמניה

ביום חמישי ט' אדר ראשון תרפ"ד (14 לפברואר 1924) התקיימו בבאד הומבורג שבגרמניה התנאים בין משפחת לאגאוויצר ומשפחת ביסטריצקי, שטר התנאים שהתגלה לאחרונה והערבים החתומים עליו, שופך אור על היסטוריית המשפחה ומגלה פרטים חדשים על תקופה היסטורית זו.

"מזל טוב.

יעלה ויצמח כגן רטוב והא-ל הטוב יאמר לדבק טוב מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'.

המגיד מראשית אחרית הוא יתן שם טוב ושארית לאלה דברי הברית שנדברו והתנו בין הני תרי הצדדים, מצד האחד ה"ה החתן מרדכי בן הח' ר' יהודא ליב ז"ל, והעומדת מצדו אמו מרת מרים שיינדל בת הח' מרדכי . . מעיר . .

מצד השני ה"ה . . מוה' ר' לוי בן הח' יששכר דוב ז"ל העומד מצד בתו הכלה מרת שפרה תחי' מעיר הומבורג ע.ד.ה.

ראשית דבר ה"ה החתן הנ"ל ישא למז"ט את הכלה הבתולה הנ"ל בחופה וקידושין כדת משה וישראל ואל יבריחו ואל יעלימו לא זה מזו ולא זו מזה שום הברחת ממון בעולם רק ישלטו בנכסיהון שוה בשוה וידורו בשלום אהבה אחוה וריעות לאורך ימים טובים.

ה"ה . . מוה' החתן מרדכי נ"י מחייב א"ע לתת לבנ . . החתן סך שהכין לעצמו בגדים לשבת ליו"ט לחול כאחד הנגידים לפ"כ ולפי ערך הנדן מתנות להכלה הן קודם החתונה הן בשעת החתונה לפ"כ וכפי ערך הנדן מזונות להזוג על שלחנו משך שנים רצופות.

ה"ה אבי הכלה מוה' ר' לוי נ"י מחייב א"ע לתת נדוניה לבת . . הלכה סך כהמדובר במזומנים בגדי כבוד לשבת ויו"ט וחול כאחד הנגידים לפ"כ וכפי ערך הנדן מתנות להחתן הן קודם החתונה הן בשעת החתונה לפ"כ וכפ"ע הנדן מזונות להזוג על שלחנו משך ... שנים רצופות סילוק הנדן יהי כהמדובר זמן החתונה הוגבל קודם חג הפסח או ל"ג בעומר תרפ"ד למז"ט, בשעה מוצלחת בעיר שתיקבע עוד על הוצאות אבי הכלה רח"ש וכ"ז וק"ס לחצאין וכל הא דלעיל קבלו עליהם שני הצדדים לאשר ולקיים חצי נדן קנס מצד העובר לצד המקיים והקנס לא יפטור וכו' :

ע"ק מצד החתן ה"ה נחום בר"י ראבינאוויץ

ומצד הכלה ה"ה ר' יוסף בר"ר יהושע זעליג פרסיץ

והצדדים מחויבים לפצות את הערבים שלא יגיע להם שום היזוק ח"ו ומחמת קטט ועידוד ח"ו יתנהגו כתקנת שו"ם וקנינא מן הצדדים ומן החתן והכלה והע"ק על כל הא דכתוב ומפורש לעיל במנא דכשר למקניא ביה דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרא. הכל שריר וקים.

היום יום ה' ט' אדר ראשון שנת תרפ"ד לפ"ק פה באד האמבורג.

נאום נחום ראבינאוויץ

נאום יוסף בה"ר יהושע זעליג פערסיץ

וליתר שאת באו הצדדים וחתן והכלה בעצמם עה"ח

ב"ה

טוב
88

מזל
88

יעלה ויצמח כגן רטוב והאל הטוב יאמר לדבק טוב
מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה.

המניד מראשית אחרית הוא יתן שם טוב ושארית לאלה דברי התנאים והכרית שנדרשו ויתנו
בין הני תרי הצדדים, מצד האחד היה מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י}
ועומד מצדו מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י}
מעיר ב"ה
מצד השני היה מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י}
העומד מצדו מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י}
מעיר ב"ה

ראשית דבר היה החתן הנז' ישא למוז' את הכלה הבתולה הנז' בחופה וקידושין כדת משה
וישראל ואל יבדילו ואל יעלימו לא זה מזה ולא זה מזה שום הכרחת ממון בעולם רק
ישלמו בנכסיהן שוה בשוה וידורו בשלום אהבה אחוה וריעות לאורך ימים טובים.

היה מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י} סך ב"ה
לפ' וכפי ערך הגדן מתנות להכלה הן קודם החתונה הן בשעת החתונה לפ' וכפי ערך הגדן
מוזנת להזוג על שלהנו משך ב"ה שנים רציפות.

היה מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י} סך ב"ה
לפ' וכפי ערך הגדן מתנות לחתן הן קודם החתונה הן בשעת החתונה לפ' וכפי ערך הגדן מוזנות
להזוג על שלהנו משך ב"ה

יהי מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י} זמן החתונה הוגבל ב"ה
בשעה מוצלחת בעיר ב"ה על הוצאות ב"ה רחיש וכז' וקום
להצאין וכל הא דלעיל קבלו עליהם שני הצדדים לאשר ולקיים חצי גדן קנם מצד העובר לצד
המקיים והקנם לא יפטור וכו'.

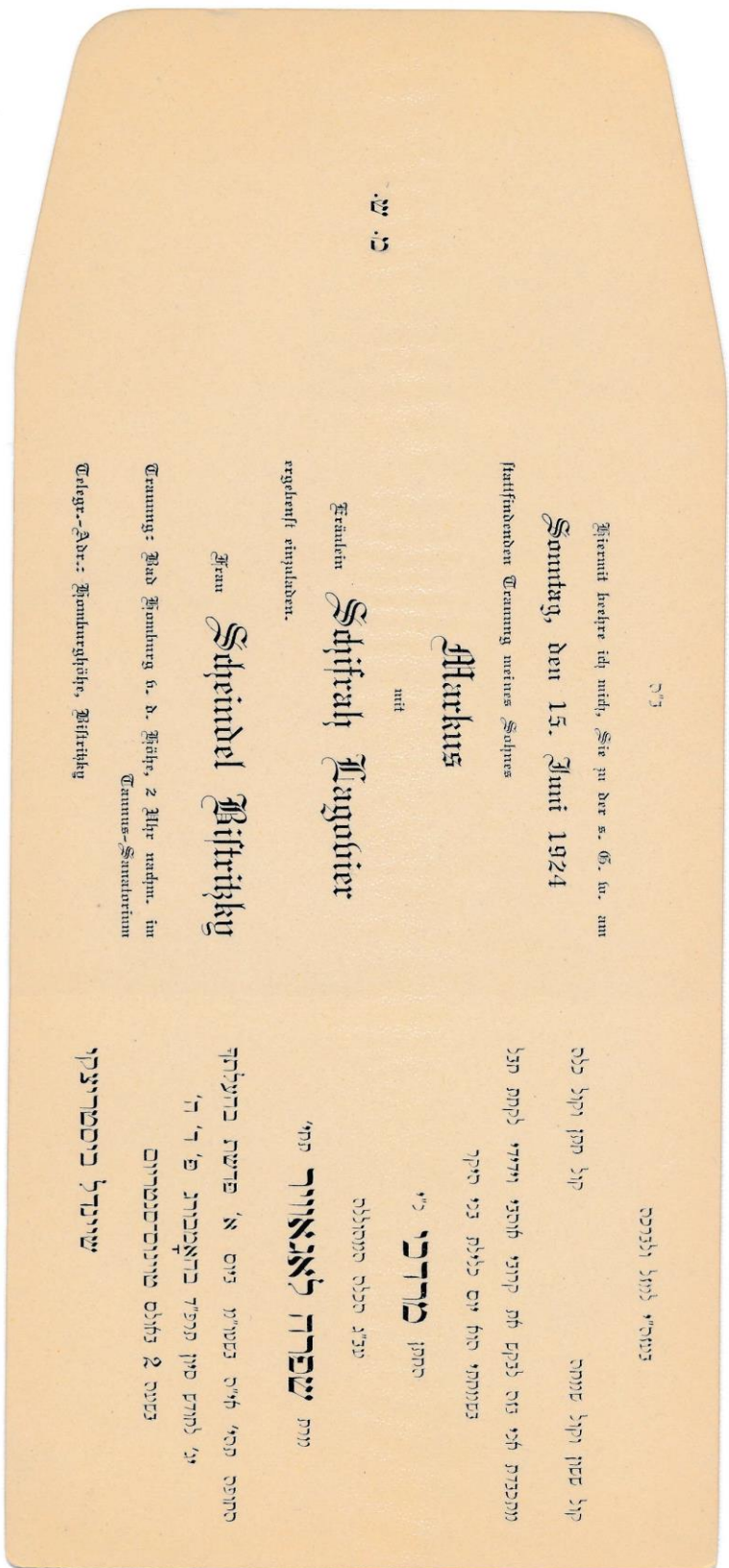
עיק מצד החתן היה מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י}
ומצד הכלה היה מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י}
והצדדים מהויכוחים לפצות את הערבים שלא יניע להם שום היוקתו ומחמת קמט ועידורו היו יתנהגו
כתקנת שוים וקנינא מן הצדדים וכן החתן והכלה והעיק על כל הא דכתוב וספורש לעיל במנא
דכשר למקניא ביה דלא באסמכתא ודלא כמופסי דשטרא.

היום אור יום ב"ה שנת תרפ"ב לפ' ב"ה הכל שריר וקום.

נאום מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י}
נאום מרדכי ושרפה ביסטריצקי-לאגאוויצר ^{ב"ה} _{הח"י}
וליתר שאת באו הצדדים והחתן והכלה כעצמם ב"ה

נאום _____
נאום _____

החתונה התקיימה ארבעה חודשים לאחר מכן, ביום ראשון י"ג סיון תרפ"ד, גם היא בבית ההבראה של ד"ר גולדשמיד בבאד הומבורג.

חסידים ברוסיה – חסידים בגרמניה

מי היו ר' נחום רבינוביץ ור' יוסף פרסיץ ואיך נוצר הקשר שלהם עם משפחת ביסטריצקי-לאגאוויצר? מדוע התקיימו התנאים (והחתונה) בבאד הומבורג? מי שידך בין החתן והכלה והיכן היה אב החתן?

בעמודים הקרובים נצא למסע המחבר בין רוסיה וגרמניה ומלמד גם על אנשיו של אדמו"ר הרש"ב ובנו אדמו"ר הרי"צ בגרמניה, חסידים שהכירו את הרבי עוד ברוסיה ועמדו לצידו בביקוריו בגרמניה לצרכי הכלל ולצרכי בריאות.

צד החתן:

החתן מרדכי ביסטריצקי נולד בז' טבת תרנ"ה (3 לינואר 1895) בעיירה סקוויר שבאוקראינה לאביו יהודה לייב שנולד בערב פסח תרכ"ה (10 לאפריל 1865) ברוז'ין, המשפחה הייתה מחסידי בויאן והסבא ר' שואל בן ר' מאיר ביסטריצקי שהיה סוחר תבואה עבר לגור בעיר קוניגסברג שבגרמניה, בארכיון בית הכנסת העתיק ששוחזר לאחרונה ניתן למצוא את שמו בין חברי ומתפללי בית הכנסת.

בקוניגסברג (היום: קלינגרד) נפטר אביו של מרדכי יהודה לייב בגיל 49 ב"ח אב תרע"ד (10 לאוגוסט 1914) ונקבר שם.

במשך השנים שלח מרדכי ידו במסחר ועסק בתחומים שונים, בערך בשנים 1914-1918 שיווק מרדכי מוצרי מזון מגרמניה לבסיסי צבא גרמניה שהיו בקייב אוקראינה. מאוחר יותר בשנות 1925 סחר מרדכי בעסקי חיות, הוא תיווך ומחר לגני חיות דובים, שועלים ופינגווינים. הוא היה גר תקופה מסוימת בטורנהיים שבנורבגיה ואח"כ בלייפציג שבגרמניה. שם – מסתבר – התחדש (או התהדק) הקשר בינו ובין רבי ישראל פרידמן האדמו"ר מבויאן לייפציג, הוא היה בנו של האדמו"ר הראשון של בויאן רבי יצחק פרידמן, קשר שהיה כבר למשפחת ביסטריצקי עם חסידות רוז'ין ובויאן עוד מתקופת מגוריהם ברוז'ין.

האדמו"ר מבויאן שנהג לנפוש בבית ההבראה גולדשמיד בבאד הומבורג אם לצרכי מנוחה פרטיים או להשתתף בוועידות רבנים ומנהיגים שהתקיימו באופן קבוע בבית הבראה זה, היה זה שפגש שם את משפחת לאגאוויצר – לוי ורוחמה לאגאוויצר ובתם שפרה, והציע את השידוך בינה ובין מרדכי ביסטריצקי.

צד הכלה:

אבי הכלה לוי לאגאוויצר נולד בכ"ט מרחשון תרל"ו (27 לנובמבר 1875) במוסקבה שברוסיה, לאביו ישכר בער שנולד בתר"ז (1846) בשקלוב, הסבא שניאור זלמן לאגאוויצר נמנה על חסידיו חב"ד.

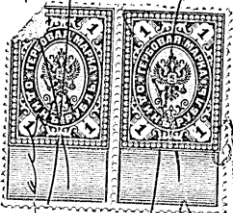
וד- וב- ל- וב- ד. וט. ש- אל- נ	<p>— тинский, д. Гольцъ. ЛАГОВЪ Ник. Мих. В. Бронная, д. 7. ЛАГОВЬЕРЪ Берк. Зельм. Волхонка, д. Голофтѣва. Камни драгоцѣн.; Ювелири. вещи. — Ессель Зельм. куп. Садовническая, д. Накивина. Камни драгоцѣн. — Ицка Есселевичъ. Балчугъ, д. Осипова и Рахманова. — Леви Берк. с. куп. Б. Полян-ка, д. Левинъ и Загъ. ЛАГОДА Юс. Ник. Въ командиров-скъ. Чертежи. мех. капи.</p>
--	--

משפחת לאגאוויצר היו משפחה של סוחרים בעלי גילדה ראשונה, הם הורשו כמו עוד סוחרים יהודים אחרים לגור בתחום העיר מוסקבה. ביתם היה בקירוב מקום לקרמלין במרכז מוסקבה.

בשנת תרנ"ז התחתן לוי עם רוחמה, הבת של אלכסנדר קריגר מאודסה, שאמו ממשפחת רוקח היתה מצאצאי המעשה רוקח המפורסם. את החופה ערך במוסקבה כ"ק אדמו"ר מהורש"ב. באותה תקופה התחתן במוסקבה גם בן דודו של לוי, מענדל אריה לאגאוויצר, הוא התחתן עם שיינא שניאורסאהן בתו של ברוך שניאורסאהן, הנכד של אדמו"ר הצמח צדק.

14 февраля 1904г.

В Департаментъ Терской
Правительствующаго Сената

Объяснен на Замесном посыл. и др. на 18/2

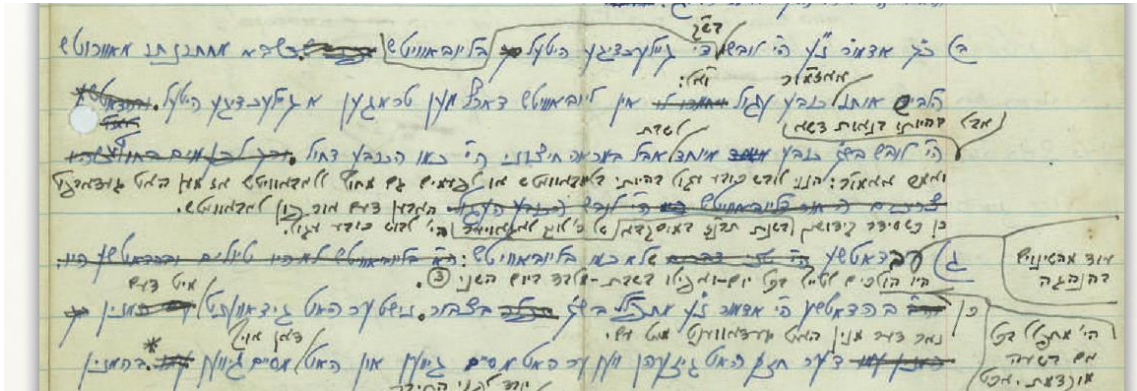
255
Купецъ первой гильди
Иванъ Сергеевичъ Земляновъ Антоверъ
Промени

Продви въ урядномъ число книгъ въ первой гильди - пять книгъ Киевскаго и шестнадцати книгъ Московскаго купечества, джамата бытъ возведенны въ Потестивенное Потестное Гражданство съ женою своею Евраною Александровою и дочерью перваго брака сыномъ Леви и дочерью Евейрою и втораго брака сыновьями Шмелев-Земляновымъ, Шмеле-Ивановымъ и дочерью Катюшою, сына Леви женою Рахиле-Сендеровою и чьмъ дъчьмъ сыновьями Катюшъ-Шмелев-Земляновымъ, Евейро-Ивановымъ и дочерью Катюшою и Шмелев.

Всегодетию того, представивъ при себѣ: 1) два свидѣтельства Киевской Городской Управы за № 7105/26756 и Московскій Купеческой Управы за № 6772 о брачномъ состояніи своемъ въ Киевскомъ и Московскомъ первой гильди купечествахъ и о томъ, что и семейство свое подъ судомъ

10 февраля 1905г.

שנים רבות מאוחר יותר, בחג השבועות תש"ד, כשהיה כבר בארצות הברית, סיפר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שאביו הרבי מהורש"ב היה נוהג לחבוש את השטריימל שלו רק כשהיה בליובאוויטש או כשהיה צריך את ה'אור של ליבאוויטש', והרבי הוסיף וסיפור שכאביו הרבי מהורש"ב ערך את החופה של לוי לאגאויער הוא חבש את השטריימל.

מרוסיה לגרמניה:

סביר להניח שיחד עם יהודים רבים שעזבו את רוסיה לאחר מלחמת העולם הראשונה, עזבה גם משפחת לאגאויער את מוסקבה ועברו לאירופה. לוי שהתנסה עוד ברוסיה במסחר יהלומים עבר לגור באנטוורפן שם פתח משרד בבורסה וסחר ביהלומים.

ניתן לראות את שמו ומשרדו בבורסה כמקום בו ניתן להשיג את עלון 'התמים' החב"די באחת המודעות שהתפרסמו ב'התמים' כמה שנים אחר כך (שיצא לאור החל משנת תרצ"ה).

בנם של לוי ורוחמה, הנער חיים שניאור זלמן לאגאויער נפטר בגיל 22 בר"ח ניסן תרע"ט (אפריל 1919) ונקבר בבית קברות באמסטרדם. עובדה נוספת שמוכיחה שבאותה תקופה הם כבר היו גרים באנטוורפן (יהודי בלגיה לא נקברים בבלגיה כי הקבורה שם היא רק 25 שנים, ולכן רבים מהם נלקחים לקבורה בהולנד הסמוכה).

בית ההבראה גולדשמיד בבאד הומבורג:

אירוע 'התנאים' כמו גם החתונה שהתקיימה ארבעה חודשים מאוחר יותר, התקיים בבית ההבראה של משפחת גולדשמיד. הקשר למקום לא היה מקרי, בת דודתה של שפרה, שבע גולדשמיד ניהלה את בית ההבראה שהיה בבעלותה.

שבע, בתה של לאה – אחותה של רוחמה לאגאויער ופסח אברמוף מברדיטשוב, הגיעה עם משפחתם מקישינוב (שם גרו כמו שאר בני משפח קריגר) לגרמניה, גם הם ברחו מהאיזור בעקבות מלחמת העולם הראשונה.

בבאד הומבורג הם התקבלו על ידי ד"ר זיגפריד גולדשמיד שקיבל את הפליטים היהודים בזרועות פתוחים ואירח אותם בבית ההבראה שלו.

את בית ההבראה ייסד בשנת תר"ע (1910) הד"ר זיגפריד גולדשמיד (יליד תרל"ז 1877) בן למשפחת גולדשמיד העשירה מפרנקפורט דמיין, הוא ייסד אותו עבור פציניטים יהודים, על מנת שיוכלו להינות מהבראה בכשרות מהודרת. במקום קיבלו גם פציניטים לא יהודים וגם עבדו שם כאלו, אלא שאת המטבח ניהלה יהודיה ששמרה בקפידות על כשרות המקום. בתחילה המקום נקרא Taunus-Sanatorium והיה גם מפורסם בשם בית ההבראה היהודי.

אשתו הראשונה של ד"ר גולדשמיד שעבדה איתו בבית ההבראה נפטרה בשנת 1921, שנתיים מאוחר יותר בשנת 1923 התחתן ד"ר גולדשמיד עם בתשבע אברמוף. הד"ר גולדשמיד שהיה ידוע

במעשי החסד שעשה קיבל בזרועות פתוחות את היהודים הרבים שברחו מרוסיה בעקבות מלחמת העולם הראשונה וכך הכיר גם את משפחת אברמוף והתחתן עם בתם שבע.

מיד לאחר חתונתם נכנסה שבע גולדשמיד לעבודה בבית ההבראה.

Statt Karten.
Schewa Abramoff
Dr. Siegfried Goldschmidt
 Verlobte
Atakt (Neurumänien) Bad Homburg
Bad Homburg Taunus-Sanatorium
 Februar 1923.

Preis 10 Pfennig.
Amtliche
Homburger Fremden-Liste.
 LIST OF VISITORS. — LISTE DES ÉTRANGERS.
 Redaktion: Kurhaus. — Expedition: Lohsenstrasse 57.
 M. 18. Freitag, den 14. Juni 1907

Zugangs-Liste
 die vom 11. bis 12. Juni 1907 angekommenen Fremden enthaltend.

Die verheirateten Fremden, deren Namen, Wohnort oder Titel ungenügend oder unvollständig eingetragen oder ganz ausgeschlossen sind, wollen die Berichtigung an das städtische Kur-Bureau (Kurhaus) einreichen.

Visitors whose names and residences should happen to have been entered incorrectly into the Visitorial list, or omitted, are requested to notify their names etc. to the Kur-Bureau.

A. In Gasthäusern.
 Hotel Adler:
 Wald, Hch., Hamburg.
 Tenz, Fabr., n. Fran u. Chaff., Berlin.
 Tenz, Fran Dr.
 Lehmann, Dr. E., Berlin.
 Wilke, Fran H., Berlin.
 Bol, Dr. u. Fran, Wien.
 Rine, H., Paris.
 v. Winkler, Kais. Lieutenant u. Fran, Meran.
 Westphal, Fabr., n. Fran u. Dlg., Hamburg.
 Krawinkel, Pfl. E., Hildesheim.
 Stal, G. u. Fran, St. Petersburg.
 Szejnman, Paris.
 Döwling, Fabr., Wiesbaden.
 Hotel Augusta:
 Meiss, Carl, u. Chaff., Wien.
 Fiedler, K., Wien.
 Bus-Waldeck, H. Graf u. Griffin u. Dlg., Wien.
 St. Hausmaitz Fritz Alexander Schulz-Hausmaitz u. Dlg., Wien.
 Tenz, Franz, Wien.
 v. Metzger, M. Bernard, Döbeln.
 Witzke, H. H., Hamburg.
 Schmidt-Ellis, H., Wien.
 van de Velde, Maurice F. E. u. Frau, Brüssel.
 de Barche de Wasseraert u. Frau, Brüssel.
 Peart, Vic.
 Kist u. Chaff., Brüssel.
 Fiedler, H., Wien.
 Döwling, E. Oskar.
 Fiedler, M.
 Lorenz, Arn. u. Frau, u. Chaff., Brüssel.
 Hahn, Fran Louis, u. Dlg., Wiesbaden.
 van Cester, E.
 Gysel, J., Brüssel.
 Hotel Beau Séjour:
 Schmidt, Lohse, u. Fran.
 Eisenmann, H. u. Fran u. Chaff., Hamburg.
 Hotel Bellevue:
 Biesche, L. u. Familie, Danzig.
 Biesche, Fabr., H. Aachen.
 Biesche, C. Fabr., u. Chaff., Forst.
 v. Kapp, Fran u. Tochter, Bismarck.
 v. Grunberg, Fabrikant u. Familien, Berlin.
 Basse, W. u. Fran, Münster i. W.
 Nissen, Fran August, Altona.
 Hotel Bramschweig:
 Juchacz, Jul., Slesberg.
 Klinger, A. M. u. Fran, Karlsruhe.
 Abramoff, L. u. Frau, Berlin.
 Grand-Hotel:
 v. Berlin, u. Chaff., Neubrand.
 Krieger, P. u. Fran u. Chaff., Osnabrück.
 Krieger, J. u. Fran, Osnabrück.
 v. Wirth, Major, Braunschweig.
 Noss, P., Berlin.
 v. Dreyse, Ad., Mühlentoch.
 Krieger, Pfl. L., Frankfurt.
 Hotel Kaiserhof:
 Opat, Ed., Frankfurt.
 Winkler, O., Mühlentoch.
 Vintzenfeld, O., Mühlentoch.
 Langewitz, P., Fabr., u. Fran, Berlin.
 Schöcke, H. u. Fran, Remscheid.
 Meyer, O., Oberpostamt, Frankfurt.
 Schöcke, W. u. Fran, Heppenheim.
 Schreiber, D. W. u. Fran, Hamburg.
 Schwarz, Dr., Eisenach.
 Hotel Métropole:
 v. Leipzig.
 Poppe, Berlin.
 Meppert.
 Jare u. Dlg., Paris.
 Vöhr, J. u. Frau, Paris.
 v. Gumpert, Comte, Harard.
 v. Kuppman, Baron, Dresden.
 Gault, M., London.
 Schöckmann.
 Hoss, Ad., Gumbert.
 Meyers, C. Gumbert.
 v. Soden, A., Fabr., Stuttgart.
 Kolben, A., Stuttgart.
 Hotel Minerva:
 Völckow, E., Berlin.
 Caut, u. Chaff., Mailand.
 Escher, H. Fabr., u. Fran, Ulm.
 Meyers, Fran Prof. E., Lützelkölde.
 Schmidt, C. u. Fran, Charlottenburg.
 Siedel, C., Frankfurt.
 Vollmoeller, Dr. K., Stettin.
 Hotel-Restaurant Neue Welt:
 Schütz, P. G. Götting.
 Siska, W., Berlin.
 Ritters Park-Hotel:
 Mevius, A. u. Fran, Ulm.
 Board, J., Bonn.
 Gumbert, G. u. Dlg., Mailand.
 Desjardins, Paris.
 Meyers, S. A., Palermo.
 v. Berlin, u. Chaff., Berlin.
 Hahn, Mrs. L., Paris.
 Bismarck, L., Lützelkölde.
 Sancy-Hotel:
 v. Marins, G. u. Frau, Bonn.
 Franke, Franke, H. Bonn.
 Walker, P., Paris.
 Poy, P., Paris.
 Pöhl, H., Mainz, Paris.
 Lohberg, Ohlberg, Berlin.
 Götting, L., Lützelkölde.
 Pöhl, C., Mailand.
 Götting, Carl, Berlin.
 Nollan, M. u. Fran, Berlin.
 Hotel Schützenhof:
 Ullrich, H. J., Loh-Büchel.
 Walther, H., Ing., Hildesheim.
 Schöcke, H., Hildesheim.
 Schöcke, H., Hildesheim.
 Frenckow, u. Fran, Osnabrück.
 Hotel Victoria:
 Gumbert, u. Frau, Nizza.
 Döwling, Dr., Berlin.
 De Caster, Antwerpen.
 Marins, Frankfurt.
 Pöhl, Tenz.
 Gumbert, u. Frau, Paris.
 Pöhl, G. u. Frau, Paris.
 Müller, E. E., Straßburg.
 Berlin, D. G., London.
 v. Lohberg, G. u. Frau, Paris.
 Juchacz, E., Paris.
 Lorenz, L., Paris.
 v. Koyf, R., Paris.
 Hahn, u. Frau, u. Chaff., New-York.
 Gumbert, u. Chaff., Paris.
 Kaiser-Friedrich-Promenade:
 Villa v. Marx:
 Siedkopf, Graf Adolf, u. Dlg., Berlin.
 Schöcke, Graf Hch. Edu., Osnabrück.
 Pension Kurpark-Villa (Nr. 100):
 Gumbert, Fran Louis, Hildesheim.
 Hahn, E. Fabr., u. Fran, Nollenthorst.
 Kaisers Privat-Hotel (Nr. 81):
 Esser, Mrs. Gize u. Dlg., Philadelphia.
 Levin, Gize, Justizrat, Dr. G. u. Fran, Berlin.
 Kottner, Fran Landrichter, Dr. Berlin.
 Villa Harf (Nr. 65):
 Wolf, Sign., Lübeck.
 Nollenthorst, Fran Pastor, Döllinghagen.
 Villa Eschertzen (Nr. 55):
 Nollenthorst, Dr. E.
 Nollenthorst, Pfl. H. u. Dlg., Harz.

מרישומי האורחים בכאד הומבורג מיולי 1907 נראה שמשפחת אברמוף הגיעה לבקר שם כבר בשנים מוקדמות יותר, שם מצויין שהמשפחה מגיעה מברדיטשוב. בביקור זה המשפחה שהתה במלון בראונשוויג, המלון הכשר שכמה שנים קודם אכל בו אדמו"ר הרשב"ב (כמסופר להלן).

בעלה של שבע הד"ר זינפריד גולדשמיד נפטרה בפתאומיות כשלוש שנים אחר כך בט"ו מנחם אב תרפ"ו (26 ליולי 1926).

בכ"ה מנחם אב תרפ"ו (5 לאוגוסט), כמה ימים אחר פטירתו מדווה העיתון הישראליט שהאלמנה גב' שבע גולדשמיד תמשיך לנהל את בית ההבראה. בכתבה מוזכר שהמקום נפתח ונוהל על ידו בשנת 1912.

Das seit 1912 in Bad Homburg v. d. H. bestehende Taunus-Sanatorium ist durch den plötzlichen Tod des Herrn Dr. Siegfried Goldschmidt seines Gründers und Leiters beraubt worden. Wie wir hören, wird die Witwe des Verstorbenen das weithin bekannte Unternehmen im Sinne des Verstorbenen, unter Leitung eines erfahrenen Arztes weiterführen, so daß im Betriebe keine Störung eintritt. (Siehe Inserat.)

Tieferschüttert setzen wir Freunde und Bekannte davon in Kenntnis, das heute nacht plötzlich nach kurzem Krankenlager mein innigstgeliebter Mann, der Vater meiner Kinder, unser treuer Bruder Schwiegersohn und Schwager

HERR
Dr. Siegfried Goldschmidt ז"ל
 verschieden ist

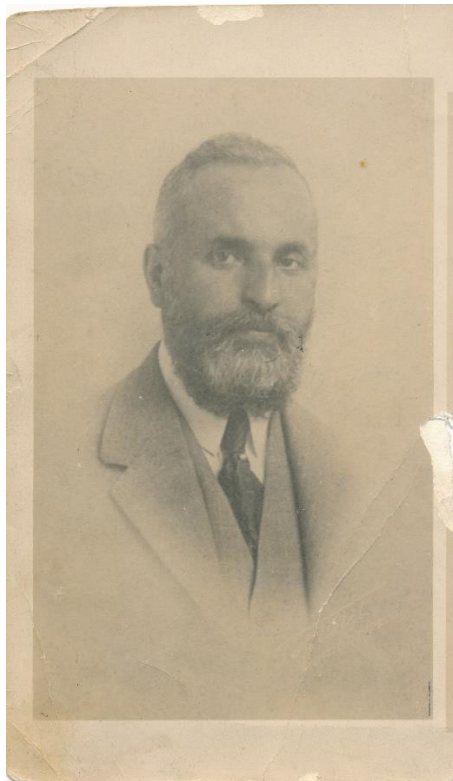
Bad Homburg v. d. H. den **26. Juli 1926**
 Taunussanatorium **15. Aw 5686**

Im Namen der trauernden Hinterbliebenen:
 Schewa Goldschmidt geb. Abramoff

קשר משפחתי זה היה כנראה הסיבה שקישרה את משפחת לאגאויער למקום ולבאד הומבורג. הלאגאויערס שנהגו לבוא ולנפוש בבית ההכרעה של האחיינית בבאד הומבורג, פגשו שם את האדמו"ר מבויאן לייפציג, והוא, שהכיר את מרדכי ביסטריצקי (כנ"ל) הציע למשפחת לאגאויער את השידוך לבתם שפרה.

הזוג מרדכי ושפרה בתקופת חתונתם בבאד הומבורג

אבי הכלה ר' לוי לאגאויער

למען אדמו"ר הרש"ב בגרמניה:

"ערב קבלן מצד החתן ה"ה נחום בר"י ראבינאוויץ, ומצד הכלה ה"ה ר' יוסף ב"ר יהושע זעליג פרסיץ".

מהדברים דלהלן נראה שעובדת היותם חסידים של אדמו"רי חב"ד הרבי הרש"ב והרבי הרי"צ, כמו גם היותם עסקנים למען הכלל ולמען פעולות הרבי ברוסיה ומאוחר יותר גם בגרמניה, היא היתה המחברת בין נחום ראבינאוויץ ויוסף פרסיץ ומשפחת לאגאוויצר-ביסטריצקי.

כבר בשנת תרס"א ביקר אדמו"ר מהורש"ב בגרמניה ושהה תקופה ארוכה בבאד הומבורג, כך כותב אדמו"ר מהורי"צ ביומנו (תרס"ב):

"במשך ימי שבתו בחוץ לארץ, בוועריסאהאפן שליד מינכן, בפריז, ברלין, וינה ובאד האמבורג, בא בדברים עם עסקני הכלל ממדינות שונות, ועם כולם שוחח על אודות המצב הכלכלי של אחינו בני ישראל במדינת רוסיה, וביחוד בדבר שאלת תחום המושב, שהייתה אז שאלה בוערת".

את הסיבה שבגללה בחר אדמו"ר מהורש"ב לבוא דווקא לבאד הומבורג ניתן למצוא במכתבו לרב ישעיה ברלין (אגרות קודש חל' ג' עמוד רנ"ח):

"ולזאת נשאר אצלינו לנסוע אי"ה מפה לאיזה באד מאויר טוב. אמנם צריכים גם כן רעסטאראן כשר, וחשבתי אולי טוב האמבערג שלפי שאומרים האויר שם טוב, וגם אומרים שרעסטאראן דשם מהודר בכשרות, ויכול להיות באשר היא סמוכה לפראנקפורט. וכאשר כ' יודע את האמבורג היטיב אבקשו להודיעני אם ביכולתי לסמוך על הכשרות דשם ואם האויר טוב שם, או ידיעני איזה מקום אחר לבחור שיהיו בו ב' הדברים הנ"ל, כי כ' יודע כל המקומות האלו. ונא להודיעני בהקדם חוות דעתו לאיזה מקום לנסוע, ואם באפשרו להודיעני בטע"ג מה טוב, כי רצוני שניסע מפה אי"ה ביום א' אסרו חג שבועות הבע"ל. הדאק' קליין יעץ לי האמבורג מחמת טעמים הנ"ל, ואצלי יש חסרון באמבורג מה שבאים לשם הרבה אחינו ממדינתנו, ומכל מקום אם שם הכשרות בטוב הרי זה עיקר גדול, ונא להודיעני בהקדם".

באותה תקופה, סביבות השנה תר"ס (1900) עדיין לא היו בבאד הומבורג ממכריו או חסידיו של אדמו"ר הרש"ב, ולכן הוצרך הרבי להסתייע ולהתייעץ עם הרב ברלין ואחרים מקומיים.

הרבי הרש"ב שהה באותה תקופה בבאד הומבורג (לפחות) מי"ב סין תרס"א (30 למאי 1901) עד ר"ח אלול תרס"א (16 לאוגוסט 1901).

באותם שנים היתה מתפרסמת בבאד הומבורג רשימת אורחים מתעדכנת, מטרת הרשימה היתה להודיע מי הגיע לעיר על מנת שאורחי העיר יוכלו לפגוש במכרים שהגיעו גם הם לנפוש בעיירת הנופש וההבראה. הפרסום ברשימה הזו היה חוק חובה וחל גם על אלו שהתארחו במלונות או בתי הבראה וגם על כאלו ששכרו בעצמם דירת נופש. בפרסומים היו מופיעים שתי רשימות, רשימה אחת של האורחים החדשים שהגיעו ורשימה נוספת עם רשימת האורחים העדכנית לימים אלו, בסוף הרשימה היה מופיע סך הכללי של האורחים שהגיעו ושל אלו שעזבו.

ברשימת האורחים שהגיעו לבאד הומבורג מיום ה-30 למאי 1901 ניתן לפנות את הרבי הרש"ב. ברישום נרשם "שניאורסון, וגב', ויטבסקי. ואת הכתובת Schwedenpfed 20 אותה הרבי הרש"ב מזכיר במכתבים בהמשך כהכתובת שלו.

Preis 15 Pfennig.

Eschent
während der Sommer-
monate 2-4 Mal
wöchentlich,
in den übrigen Monaten
1 Mal wöchentlich
oder in größeren
Zwischenräumen.
.....
Beschwerden
wegen unrichtiger
Zustellung
der Liste wollen man
bei der
Expedition vorbringen.

Nachdruck verboten.
Stadt, Kur- und Badeverwaltung.

Amtliche

Homburger Fremden-Liste.

LIST OF VISITORS. — LISTE DES ÉTRANGERS.

Redaktion: Kurhaus. — Expedition: Louisenstrasse 57.

Abonnementpreis:
per Jahr, . . 7 M. — 12
per 3 Monate 5 „ — „
per 6 Monate 5 „ — „
per Monat 3 „ — „
Zwei. Bringerlohn,
eine Hauptst. 20 Pf.
eine Wochentst. 15 „
.....
Insertionspreis:
die einspaltige
Gebrauchsliste oder
kurze Anzeig. 10 Pf.

№ 12.

Donnerstag, den 30. Mai

1901.

Zugangs-Liste

die vom 25. bis 29. Mai 1901 angekommenen Fremden enthaltend.

Die verehrlichen Fremden, deren Namen, Wohnort oder Titel unrichtig oder unvollständig eingetragen oder ganz ausgelassen sind, wollen die Berichtigung an das städtische Kur-Bureau (Kurhaus) einreichen.

Visitors whose names and residence should happen to have been entered incorrectly into the Visitors-list or omitted altogether are requested to send their names etc. to the Kur-Bureau.

A.
Abney, Sir William, K. G. H.,
Abney, Lady u. Bdg.,
Abney, Miss Janet u. Mead Miss, England,
Perrinmannstr. 1.
Arndt, Frd. M., Wiesbaden, Ritters Park-Hot. u. V.
B.
Behagels, Dr. v. u. Fam., Höchst, Hot. Adler.
Beltschelt, Dr., Niederschelden, Central-Hot.
Bess, Ind. H., Darmstadt, Hot. Schützenhof.
Bishop, Miss u.
Bishop, Miss F. G., England, Hot. Victoria u. S. V.
Bishop, Miss,
Bishop, Miss, J. G., Ilfracombe, England, Kaisers
Privat-Hot. (W.V.)
Browne, Col. A., England, Hot. Victoria u. S. V.
Buse, H. M. A. u. Ing. Pbl., Hamburg, Ritters
Park-Hot. u. V.
C.
Carlsbach, Frankfurt, Hot. Braunschweig.
Cobbs, Mrs. C. u. Fam., Dusseldorf, Bland, Fer-
dinandstr. 12.
Coblentz, Jac., Pahrkloos, Cahn-Deutz, Prom. 65.
Crome, Frau, geb. Heyl, Frankfurt, Ritters Park-

Hotel, Louis, Architect u. Fam., Frankfurt, Grd.-Hot.
Grosse, Ed., Badweg, Grand-Hot. Metropole.
Grube u. Frau, Cassel, Hot. Schützenhof.
Grundbach, Mannel, Priv., Frankfurt, Ferdinand-
Str. 22.
H.
Habesank, Oberitz, Potsdam, Hot. Bellevue.
Hahn, Frau Alg., u. Fam. u. Bdg., Frankfurt,
Ritters Park-Hot. u. V.
Hahn, Alfr., Frankfurt, Ritters Park-Hot. u. V.
Hahn, W. u. Frau, Berlin, Hot. Schützenhof.
Hanning, Dr. E. u. Fam., Cassel, Hot. Adler.
Hardt, Frd. Dddy, Trinidad, Prom. 67.
Hartmann, G., Stadthammach, Kreuznach, Engl. Hot.
Hartmann, Joh. Gg., Fabr. u. Fam., Frankfurt,
Hot. Windhof.
Hayes, Miss, Australien, Ritters Park-Hot. u. V.
Hemping, H., Eschwege, Grand-Hot. Metropole.
Hönnemann, F., Eschwege, Grand-Hot. Metropole.
Hert, Frau u. Tochter, Frankfurt, Elisabeth-Str. 46.
Herwig, Rob. u. Frau, Dillenburg, Hot. Adler.
Herzberg, Bernhard, Banische. u. Frau, Frankfurt,
Hot. Windhof.
Hildt, Carl, Architekt, Weinheim, Centr. Hot.
Hoare, Sir Samuel MP. Bart.,
Hoare, Lady,

I.
Landauer u. Frau, Frankfurt, Hot. Adler.
Lanz, K., Geh. Com.-Rath, Mannheim, Ritters
Park-Hot. u. V.
Lauerbach, Frau Dr., Hagen, Centr.-Hot.
Ledeber, H., Rentier,
Ledeber, K., Rentier, Hamm, V. d. Tourville.
Leinbaas, Bildmeister, Cronberg, Ritters Park-
Hot. u. V.
Löwenberg u. Frau, Berlin, Hot. Braunschweig.
(W.V.)
M.
Massalsky, Oberst, Fürst,
Massalsky, Fürstin u. Familie u. Bdg. u. Bernard,
Mlle, St. Petersburg, Ritters Park-Hot. u. V.
Maul, Frd. E., Frankfurt, Prom. 87 1/2.
Mengershausen, Baron v. u. Gemahlin, Strassburg,
A. Buckers, Park-Anlage.
Mensing, F., Eschwege, Grand-Hot. Metropole.
de Meul, Kiev, Hotel, Schützenhof.
Meyer, Jacques, Antwerpen, Ritters Park-Hot. u.
Villa.
Meyer, Dr. Bechtelmann u. Frau, Hannover,
Ritters Park-Hot. u. V.
Meyer, Ludwig, u. Frau, Mainz, Savoy-Hot.

Proworoff, St. Exc. Abgader v., Kaiserl. rus.
Wirkl. Gehe. Rath, Petersburg, Ritters
Park-Hot. u. V.
Pucholdy, W., Stuttgart, Central-Hot.
R.
Radecker, O., Oberzahnleier,
Radecker, Frd.,
Radecker, Paul, Coblenz, Central-Hot.
Rauschenbusch, Dr., Kienca.
Rauschenbusch, M., Köln, Central-Hot.
Reichner, E. u. Frau, Geln. Ritters Park-Hot. u. V.
Reinhold, Frau Dr. u. Tochter, Berlin, Schwed-
enpfad 18.
Reinmann, Ernst, Kfm., Bielefeld, Hot. Schützenhof.
Rühl, Darmstadt, Lodenstr. 131.
S.
Salomon, W., Köln, Hot. Braunschweig.
Salomonson, Cécile u. Mrs. F., London, Ritters
Park-Hot. u. V.
Samborg, Hptm. u. D. u. Fam., Dresden, Ritters
Park-Hot. u. V.
Sauer, H., Noce Carlo, Prom. 59.
Schaller, Behn, Carlthun u. Bdg., Savoy-Hot.
Scharf-Pellner u. Frau, Frankfurt, Kisselstr. 15.
Schmidt, M., Eschwege, Grand-Hot. Metropole.
Schmidt, Frau Th., Aschaffenburg, Hot. Windhof.
Schmitt, Frd. J., Frankfurt, Prom. 87 1/2.
Schneerson u. Frau, Wicksk, Schwedenpf. 20.
Schneider, Willh., Geln. Hot. Schützenhof.
Schöll, Frd. C., Frankfurt, Prom. 37 1/2.

Schöner, Frd. M.,
Schöner, Gg., Frankfurt, Prom. 67.
Schramm, Dr., Kirsten, Centr.-Hot.
Schroeder, C. u. Neffe, Bielefeld, Hot. Adler.
Schroeder, Baron v., San Francisco, Grand-Hot.
Metropole.
Schmelzer, Baronin v., u. Fam. u. Bdg., San
Francisco, Grand-Hot. Metropole.
Schroeder, Dr., Landrath, Cassel, Hot. Minerva.
Schwaezer, Frau Ferd. u. Tochter, Wiesbaden,
Hot. Bellevue.
Shupe, H. H., London, Ritters Park-Hot. u. V.
Short, S. H., London, Ritters Park-Hot. u. V.
Simon, N., Kaiserslautern, Hot. Adler.
Solaway, Master Charles,
Solaway, Miss Kirty u. Alanspach, Miss A.,
New-York, Hot. Augusta Victoria u. Villa
Austria.
Stern, Benno, Darmstadt, Prom. 65.
Stern-Mainz, Louis u. Frau, Frankfurt, Prom. 65.
Stewart, Sir John Marcus, Bart. D. L.,
Stewart, Lady, England, Hot. Victoria u. S. V.
Stoffel, G., Architect u. Frau, Strassburg,
Central-Hot.
Strauss, K. u. Fam., Frankfurt, Prom. 40.
Strüver u. Frau, Mannheim, Hot. Bellevue.
Streck, Ferd., Buchdruckersbesitzer u. Frau,
Stralsund.
Streck, Dr. W., Berlin, Prom. 39.
Strümpell, C. u. P., Elberfeld, Prom. 40.
Stylov, Frau Exc. v., Besslen, Landgrafenstr. 12.

T.
Trampedach, Frau u. Sohn, St. Petersburg, Fer-
dinandstr. 8.
de Teissier, Miss,
de Teissier, Miss M., London, Kaisers Priv.-Hot.
(W.V.)
Tillaann, Frd. L., Frankfurt, Prom. 67.
Twoomey, Mrs., Australien, Ritters Park-Hot. u. V.
U.
Ullmann, Maurice E. u. Pfliegerin, London, Prom. 45.
V.
Varentrupp, Frau C., Hildesheim, Prom. 58.
Vinson, Frau Dr. A., Frankfurt, Schwedenpf. 18.
W.
Waldhausen, H., Kohn, Hot. Adler.
Wassermann, Ernst, Darmstadt, Prom. 65.
Werner, cand. med., Stuttgart, Savoy-Hot.
Wichmann, C. u. Mrs., Courier, Bdg. u. Wick-
ham Miss, England, Ritters Park-Hot. u. V.
Wickel, W. u. Tochter, Wiesbaden, Hot. Adler.
Wirsing, G. M. u. Fam., Frankfurt, Grand-Hot.
Wirkwiler, Sieg., Mannheim, Hot. Braunschweig.

Zugang 294 Personen.
Uebersrag 1394 Personen.
Summa 1688 Personen

בבאד הומבורג פגש הרבי את ר' נתן גורארי' מקרעמענטשוג שכנראה היה מגיע לגרמניה לעסקים. וכך כותב הרבי כחודש מאוחר יותר:

"בדבר . . . ענין האכילה חקר ודרש ידידינו ר' נתן גורארי' (שהוא בפה שבוע שלישי) מהדיין של בראיער (את ברייער לא מצא אז בביתו) ומהרב דפה ואמר לי שאין להרהר אחר הרעסטאר' בראנשווייג והוא כשר בתכלית. אצל בראנשווייג הכל הוא תחת השגחה טובה, רק יש לו פאווער אינו יהודי, ולזה יש שני בנות ישראל ואשתו אשר עוסקים גם כן בהקיך. ואם כי על פי הדין אין בזה משום בשולי עכו"ם וכמ"ש בשו"ע יו"ד סי' קי"ג ס"ד בהג"ה, מ"מ בשבילינו מבשלת א' מבני ישראל, ואנו הולכים אליו לסעוד".

ברשימת האורחים בבאד הומבורג שהיו בין ה-10 ל-14 ליוני 1902 ניתן למצוא את מ. גורארי מקרעמענטשוג שהיה בכתובת 9 Promenade.

*

כששנים מאוחר יותר, בשנת תרס"ז (1906-1907) שהה אדמו"ר הרש"ב שוב פעם ארוכות בגרמניה, הפעם היה זה בעיקר לצרכי בריאות, אדמו"ר הרש"ב בליווי בנו אדמו"ר הריי"צ גרו כמעט שנה בוירצבורג וניצלו תקופה זו לא רק לצרכי בריאות, אלא גם ובעיקר לצרכי הכלל, הן גיוס תמיכה ותרומות עבור ישיבת תומכי תמימים שקמה תקופה קצרה קודם, והן לחיזוק היהדות בגרמניה ובמקומות אחרים באירופה.

גם את חג הגאולה יו"ד כסליו חגגו הרבי הרש"ב והרבי הריי"צ בוירצבורג. הרבי הריי"צ מספר על חגיגת חג הגאולה זה ביומנו:

"מילים אין לי במה לתאר את העונג רוחני שהי' לי היום הזה בששת השעות שישבנו בסעודת חג הגאולה עם הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק. ובשמחה רבה הנני יושב עתה בשעה האחת עשרה בלילה ורושם את סדר סעודת החג והשיחות שהיו במשך היום, אך כי השעה מאוחרת ירא אנכי לחכות עד למחר שלא יאבדו ח"ו איזה פנינים יקרים.

בשעה חצי השני' בדיוק הופיע בחדר האוכל הוד כ"ק הרה"ק, נטל ידיו הק' ואח"כ ע"פ הוראתו נטלתי ידי, אחרי מר מעקלער שהוא הזקן שבחבורה, מר סטאלבערג, (זאלקע) פערסיץ, האלפריין".

ביומן זה מופיע לראשונה תיאור שמזכיר גם כמה חסידים של הרבי מרוסיה שהשתתפו בהתוועדות זו בוירצבורג, אחד מהם היה זאלקע פערסיץ, גביר ממוסקבה ודודו של יוסף פרסיץ. בהתוועדות הבאה, כמה ימים מאוחר יותר קיים אזכור על השתתפותו של נחום רבינוביץ בהתוועדות:

בשנת ת"ש סיפר אדמו"ר הריי"צ (ספר השיחות ת"ש עמוד קיד) על חגיגת י"ט כסליו שהתקיימה כמה ימים מאוחר יותר ואמר:

"בחגיגת י"ט כסליו תרס"ז (שערך אדמו"ר מהורש"ב בוירצבורג שבגרמניה) השתתפו האחים ר' שמואל ור' נתן גורארי', ר' נחום רבינוביץ, רמ"מ חסידאוו, ר' אלימלך סטאלבערג, ר' אלחנן מאראזאוו – שבא מקניגסברג – ואחדים מבני פולין ומבני אשכנז, ביניהם מר פיליפ ומר שמואל קאהן".

לקראת חג הפסח חזר אדמו"ר הרש"ב לליובאוויטש ואדמו"ר הרי"צ נשאר בוירצבורג, הרבי הרש"ב כותב לבנו:

"תפרוס נא גיני בשלום ידידנו הנכבדים יר"א האחים אנובאכער, וואלף, כהן יחיו".

וואלף זה המוזכר כאן במכתב הוא מר אליקים וואלף שהיה גר עם משפחתו בכפר הסדרוף הסמוכה לוירצבורג. אליקים וואלף הפך להיות באותה תקופה מאנשיו הפעילים של הרבי בגרמניה ואף הזמין את הרבי לגור בביתו המרווח שבוירצבורג.

על הקשר שנרקם בין אליקים וואלף לרבי הרש"ב, שמעתי מאחינו הרב אליקים וואלף ממוריסטאן ששמע מסבי ר' לייבל ביסטריצקי (וכן שמע מהרב זלמן שמעון דווארקאין את אותו הסיפור):

בשנת תרס"ז הרבי הרש"ב לא הרגיש טוב, והרופאים המומחים ממוסקבה אמרו לרבי שהמקום היחידי שטוב לטפל במצב בריאותי זה הוא בוירצבורג שבגרמניה, ומכיון שהסבא רבה ר' לוי לאגאויער שמע שהרבי צריך ליסוע לוירצבורג, והוא היה לו קשר עם גרמניה כמו גם היכרות עם אליקים וואלף, הוא פנה לאליקים וביקש ממנו שידאג לרבי הרש"ב.

הקשר של משפחת לאגאויער עם אדמו"רי חב"ד נמשך כבר תקופה ארוכה קודם. קשר מיוחד זה הביא לכך שביום כ"ט טבת תרנ"ז (3 לינואר 1897) ערך הרבי הרש"ב את חופתם של לוי ורוחמה לאגאויער בבית הכנסת של מוסקבה. בן דודו של לוי, מענדל אריה התחתן באותה תקופה עם שיינא שניאורסון נינה של אדמו"ר הצמח צדק.

בעת ביקורם של רבותינו נשיאנו במוסקבה הם היו נפגשים עם בני משפחת לאגאויער המורחבת בהזדמנויות מסוימות. אחת מהן היתה בחודש אדר שנת תרס"ו אז נסע הרבי הרש"ב יחד עם בנו הרי"צ למוסקבה, כדי לפעול למען יהודי המדינה. באותם ימים המצב במוסקבה היה מסוכן עקב התקוממות נגד הצאר שנכשלה. באותו ביקור, שלח הרש"ב מכתב לזוגתו הרבנית לליובאוויטש ובו כתב על המתרחש איתם במוסקבה. וכך כתב:

"בננו שיחי' ב"ה בחיים ושלום. הוא טרוד ומודאג בקשר לתומכי תמימים ובקשר לרבי מאיר בעל הנס, ובאמצע הוא משיג מתנות ספרים עתיקים. אינני מרשה לו לנסוע לבד ברחוב. כעת נסע עם ר"ב ברלין ללויק לאגאויער, יש לו ספרים עתיקים ומסתמא יביא כמה".

משפחת לאגאויער שעסקו בעסקי יהלומים, כנראה נסעו מרוסיה לגרמניה לעסקי היהלומים. תיעוד היחיד הקיים מתקופה זו היא תעודת פטירה של הדוד של לוי, יוסף לאגאויער שנפטר בפתאומיות בברלין 24 לנובמבר 1904 בגיל 60.

*

ערב קבלן מצד החתן ה"ה נחום בר"י ראבינאוויץ:

אחד החסידים שהשתתפו אז בהתוועדות י"ט כסליו תרס"ז בוירצבורג הוא החסיד נחום רבינוביץ מקרעמענטשוג, הוא גם הערב קבלן מצד החתן החתום על שטר התנאים.

נחום רבינוביץ היה לא רק מהפעילים לעניני הרבי אלא גם מהתומכים במוסדות הרבי, וכך כותב אדמו"ר מהורש"ב באגרת מיום ער"ח מנחם אב תרע"ח (אג"ק ח"ה א'צא) לבנו הרבי הרי"צ:

"בדבר תו"ת לפי מכ' רא"ק עתה בקרעמענט' מהבחורי' הג'דולים] יחי' מ"ב. . בהנוגע לדיני ממונות, רצ"ה יחי' חושב שהוצ' קרעמענטשוג ושצעדין אכילה והלבשה והחזקת כל הירסאנאל יעלה בערך עד מ"ה אלפים לחדש, ומה הוא חושב שמקרעמענטשוג יחי' אי"ה י' אלף לחדש, הוא יתן אי"ה ששה

אלפים לחדש, רש"ג או' שיתן אי"ה ג"כ סכום הזה ועוד רנ"ג אלף אפ"ג אלף, ר"נ ראבאנאוויץ ור"פ קרעצעווסקי ערך ד' אלפים, וע"כ חושב שיהי' סך הנ"ל ואפשר יותר קצת, והמותר צריכים לחשוב שיהי' אי"ה ממנדבי העולם. בטח יעזור השי"ת".

לאחר פטירת אדמו"ר הרש"ב בב' ניסן תר"פ (21 למרץ 1920) המשיך אדמו"ר הריי"צ לעמוד בקשר עם החסידים שהתגוררו בגרמניה. אחד מאלו שהמשיך את הקשר שהיה לו עם אדמו"ר הרש"ב ופעל רבות גם עבור עניני הרבי הריי"צ גם בגרמניה, היה נחום ראבינאוויץ.

במכתביו של הרבי הריי"צ נמצאים מכתבים הנוגעים בתחומים שונים בהם היה מעורב נחום רבינוביץ, בר"ח שבט תרפ"ב כותב אדמו"ר הריי"צ לגבאי בית הכנסת ליבאוויטש במאסקווא, ר' חיים מאנעסזאן:

"בשבוע העברה, קבלתי מכתב ידיד הג' ר' נחום שי' ראבינאוויטש, היושב עתה באשכנז, בבאד האמבורג, והוא איש נכבד, עסקן ציבורי (עסקן עירוני, כלומר במקום מגורו בקרעמענטשוג, הי' עושה הרבה בעניני העיר, ויש לו חוש לעבדו בציבוריות), ובמכתב יודיעני משלומי, ואשר מתראה הוא עם הרבה מנכבדי מדינתו אשר לרגלי סיבות שונות נסעו.

ואני זה זמן כביר, שהנני חושב, אשר צורך גדול, ואופן נחוץ הי' לבוא בדברים את עשירי גבירי מדינתו, אשר בכל עת היתה ידם ולבם פתוחה, ולרגלי טבע פתיחות נדיבות לבם, האחד מהם יכרע, הרבה אשכנזים, צרפית, ובריטאנים.

עתה כאשר נודעתי מקום ישיבת ר"נ שי' הנ"ל, ערכת לי מכתב מענה, וגם כתבתי מכתב כללי לגבירי עמינו, בני מדינתו, אשר יקחו חלק בהחזקת התורה במדינתנו, ובפרטיות ירא[ה] ככל האמור, בהעתקת המכתבים לר"נ שי' והכללי".

בג' כסליו תרפ"ד (אג"ק ח"א עמ' שיז) כותב הרבי מכתב ארוך לר' משה ואלאדערסקי מפרנפורט דמיין, מכתב מפורט על עניני עסקנות הכלל, וביין הדברים כותב לו הרבי:

"בארתי הכל בארוכה למען יהי' להם מושג כללי מהנעשה ואת אשר אפשר בעזרתו ית' לעשות, רק שיהי' לנו עזרה ותמיכה, ואשר על כן הנני דורש כי יעשו אגודה אחת כבודו, ר' שניאור שי' אייזענשטאט, ר' נחום שי' ראבינאוויץ, וידידי מר ואלף שי' המסור ונתון בכל לבו לטובתן של היראים, ובטח מכירו, ובאם שאינו מכירו הנני מבקשו כי יתדבר אתו בזה, לעשות אגודה בשם "הקמת הריסת יעקב" אשר מטרתה תהי' לעזור לכל הדברים האמורים בזה, והמה ישלחו קול קורא לעזרה בכל מרחבי המדינות ואגודות שונות, וכל כספי התרומה יגיעו אליהם בשטרי דאללאר או פונטין, והם ישלחום אל המקומות בסדר ומשטר הראוי בעזרתו ית'".

למחרת כותב הרבי מכתב לאליקים וואלף:

"והנה ע"ד שהתאונן, כי לא קיבל ממני מענה על מכתביו, הנה אנכי לא קיבלתי מאתו שום מכתב, זה יותר על שנה, זולת את אשר שלח עזרתו ע"י מר זלמאנאווי שהגיע בעתו ובזמנו, ואדרבא נפלאתי על השתיקה הגדולה והארוכה ובפרט אשר הרבתי לכתוב, להד"ר כהן, ולידידינו מר ראבינאוויטש שי' להאמבורג, קוייתי אשר בטח קורא גם הוא מכתבי, ויהי לי לפלא, מדוע איננו כותב לי מהנעשה אתו עמו לטובה בפרט, ובדבר האגודה בכלל, אין זה כ"א אשר מכתביו

נאבדו בדרך הילוכן, דבר שהנני דואג עליו בכלל, ובפרט אם היו בהן דברים הנוגעים לדעת בעניני חיזוק היהדות התורה והדומה”.

במכתב מי”א שבט תרפ”ד (אגרות קודש חלק י”ג) מטיל עליו הרבי שליחות בענייני ארגון חדש שקם בפרנקפורט:

”באלו הימים יסדו בפאר”ק חברה חדשה בשם האחדות, יואיל נא לבאר לי בפרטיות מטרת האגודה הלזו, ומדוע לא יקראוה בשם מחז[יקי] הדת פשוט כמשמעו, ואז היינו יודעים ברור כי אודות חזוק התורה והיהדות מדברים, ולמה עולים בסולמי רקיע לחצוב ארובות בשמים זה קורא בשם . . וזה בשם אחדות והדומה, ובזה הנני לבקשו אשר יואיל לכתוב לי בארוכה ענינה של אגודה זו, ואפשר יש בהפראגראמע שלה ליסד ישיבה באשכנז שיהי בני תורה מצוים, ואז היו עוזבים את ההבל של הציונות הכשרה והמזרחית הטהורה אשר בראו האשכנזים בלהטיהם”.

באותו מכתב מוסיף הרבי:

”כולנו ת”ל בחו”ש וייטיב נא לפרוש גיני בשלום ידידינו מר וואלף שי’ ואפשר יודע ידידי האדרעס של ידידינו ר’ לוי’ שיחי’ לאגאויער אשר זה כמה בחפצי לכתוב לו ואינני יודע האדרעס אליו”.

מספר חודשים מאוחר יותר ביום י’ אלול תרפ”ד כותב אדמו”ר הריי”צ מכתב נוסף לר’ נחום ראבינאוויץ:

”מכתבו נכון הגיעני, ות”ל בעד שלומו הט’ והשי”ת ימלא משאלות לבבו לטובה ולברכה בגו”ר . . פעמים כתבתי לידידינו ר”ל שי’ לאגאויער ולא קיבלתי מענה, ואולי האדרעס אינו כראוי ע”כ אבקשהו כי יואיל נא לשלוח אליו מכתבי המוסגר בזה” ומכתב המוסגר נכתב ”כבוד ידידי הנעלה והנכבד וו”ח אי”א מו”ה לויק שי’, שלום וברכה, האמנם לא קיבל ידידי מכתבי אשר לא אוכל לשער אשר לא יכתוב לי, ובפרט אשר בקשתיו זה פעמים בהענינים שהנני יודע אשר נוגעים לו במאד ותמים דעים הוא בדעת תורה והחזקתה, נדבק לשוני לחכי, והי’ יאמר לצרותי די, והנני בזה לברכו, אותו ואת ביתו, ולהתברך מאתו בתוך כאב”י בשנה טובה ומתוקה בשנת אורה זו תורה מעוטרת בברכות מאליו” בני חייא ומזונא רויחא. והי’ ברכה ושלום כאו”נ וידידו, הדו”ש ומברכו”.

בין השנים תרפ”ד ותפר”ח לא נמצאו באגרות קודש של הרבי מכתבים נוספים, האם היו אלו שנים ‘שקטות’ מפעילות? קשה להניח שכך, ונראה יותר לומר שהיו עוד מכתבים שלא נמצאו עד היום. מסתבר שבשנים אלו עבר ר’ נחום רבינוביץ מבאד הומבורג לפריז שבצרפת וגם שם נכנס לפעילות החב”דית בעיר.

בכ”ב טבת תרפ”ח (אג”ק חלק י”ג עמ’ קכ”ז) כותב הרבי הריי”צ לר’ דוד (פאטאש):

”הנה זה זמן נכון אשר לא ידעתי ולא שמעתי משלום ידיד ר’ נחום שי’ ראבינאוויץ מעיר קרעמענטשוג, וזה לא כבר שמעתי אשר הנהו במחנם הט’, ובודאי כבוד ידידי מכירו, ואם אין מכירו עד עתה, ראוי ונכון הוא להכירו כי מכבר הימים הי’ עסקן גדול בהחזקת התו’ הן בעצמו והן בפעולותיו, ומה גם בעניני הצבור בכלל, ויואל נא להגיד לו פ”ש בשמי וחפצי במאד לדעת מהנעשה אתו עמו”.

מכתבים אלו של הרבי הריי"צ (והרי הרש"ב) מעידים על קו קשר שהיה בין קבוצת חסידים שהיגרו בשנים אלו מרוסיה לגרמניה, וביניהם נחום רבינוביץ ולוי לאגאווער ובין בית הרבי שברוסיה.

רקע זה נותן לנו גם הסבר לכך שכאשר חגג לוי לאגאווער את קישורי התנאים של בתו שפרה, לא היה מתאים יותר לבקש מידידו החסיד נחום רבינוביץ להיות ערב קבלן מצד אחד.

*

את התקופה מתי בדיוק הגיעו משפחת רבינוביץ לגור בבאד הומבורג לא הצלחנו למצוא, אבל ברשימת האורחים שהגיעו לבאד הומבורג בחודש מנחם אב תרע"א (1 לאוגוסט 1911) מופיעים נחום רבינוביץ ואשתו:

Preis 10 Pfg. **Amtliche** Preis 10 Pfg.

Homburger Fremden-Liste.

REDAKTION: KURHAUS. LIST OF VISITORS. - LISTE DES ETRANGERS. EXPEDITION: LOUISESTR. 57.

Nr. 39. Dienstag den 1. August 1911.

Ersehbare währund der Sommermonate 2- u. mal währund in den übrigen Monaten in großer Zwischenräumen.

Beschwerden wegen unrichtiger Zuteilung der Liste wolle man bei der Expedition vorlegen.

Abonnementpreise: per Jahr. 1.50 per 2 Monate 0.80 per 3 Monate 0.50 per Monat 0.30 per 10 Tage 0.15 per 5 Tage 0.08

Insertionspreise: die Zeile für 10 Tage 1.00 für 20 Tage 1.80 für 30 Tage 2.50 für 40 Tage 3.00 für 50 Tage 3.50 für 60 Tage 4.00 für 70 Tage 4.50 für 80 Tage 5.00 für 90 Tage 5.50 für 100 Tage 6.00 für 110 Tage 6.50 für 120 Tage 7.00 für 130 Tage 7.50 für 140 Tage 8.00 für 150 Tage 8.50 für 160 Tage 9.00 für 170 Tage 9.50 für 180 Tage 10.00 für 190 Tage 10.50 für 200 Tage 11.00 für 210 Tage 11.50 für 220 Tage 12.00 für 230 Tage 12.50 für 240 Tage 13.00 für 250 Tage 13.50 für 260 Tage 14.00 für 270 Tage 14.50 für 280 Tage 15.00 für 290 Tage 15.50 für 300 Tage

Die verehrl. Fremden, deren Namen, Wohnort etc. unrichtig oder unvollständig eingetragen oder ganz ausgelassen sind, wollen die Berichtigung an das Kurhhaus (Kurhaus) einbringen.

Visitors whose names &c. should happen to have been entered incorrectly into the Visitors-list or omitted altogether are requested to send their names &c. to the Kurhhaus.

Zugangs-Liste

die vom 29. Juli bis 1. August 1911 angekommenen Fremden enthaltend.

<p>A. In Gasthäusern.</p> <p>Hotel Adler. Berheim, Alfr. u. Mme., Paris. Ottenheimer, O. u. Frau, Ludwigsburg Schapiro, Ekaterinslaw. Müller, Frau Konsul, München. Blum, Carl u. Frau, Düsseldorf. Soubusse, Mme. u. Kdr., Paris. Zeh, Eduard, Hanau. Eisenberg, Carl, Tilsit Craig-Glaggan, T. C. u. Mrs., Harford. Will, Ludwig u. Frau, Weidenau a. d. Sieg. Craig, Miss Ellen, Harford. Popoff, Dr. med. Joh., Warschau. Craig, Miss H., Harford. Lelitzny, Frau, Moskau.</p> <p>Hotel Augusta. de Lopes, A. George, London. Dale Turnbull, J., Amerika. Libbey, E. D. u. Chauff., Toledo. Libbey, Mrs., Toledo. Klein, F. u. Frau, Köln. Cohn, Frau H., Köln. Scherhoff-Defesowich, P. O., General u. Frau u. Sohn, Petersburg. von Below, Frau Oberst, Dessau.</p> <p>Hotel Beau-Séjour. Kogan, Frau R. u. Kdr., Kiev. Franklin, Gregor, Warschau. von Güler, Baronin, Staufien. Frigelson, Regina, Petersburg.</p> <p>Hotel Bellevue. Bosker, Dr. Rudolf, Köln. Moritz, Dr. Eduard, Köln. Winter, Frau Dr. u. Sohn, Magdeburg. Becker, Gg., Baumst., Berlin. Lutz, Frau Staatsrat Dr. u. Fril., Moskau. Neybel, Dr. u. Frau, Petersburg.</p> <p>Hotel Braunschweig. Rabinowitsch, N. u. Fam., Kromentschug. Meyer, Frau u. Fril., Saarbrücken. Lefmann u. Frau, Köln.</p> <p>Stadt Cassel. Schieffer, H. W. u. Frau, Saarbrücken. Küper, Paul, Flensburg.</p> <p>Eisenbahn-Hotel. Zad, M., Köln. Fengeli, Felix, Herne. Becker, Frau u. Tochter, Wiesbaden. Becker, H., Göttingen. Taube, Otto, Wien. Reinhold, Otto, Frankfurt. Friedl, Dr. K., Charlottenburg. Schmitt, Adam u. Frau, Duisburg. Hahnen, H., Hannover. von Zapletal, W., Brünn.</p> <p>Hotel Englischer Hof. Oppenheimer, Edgar, Mannheim. Müch, R., Capt.-Lt., Halle. Marlow, E., Hofchauspieler, Braunschweig. Looms, Mrs. A. W. u. Fam., N.-York. Spindl, A. Frau, Straßburg.</p> <p>Hotel-Restaurant Frankfurter Hof. Reincke, P., Stettin. Peschges, W., Elberfeld. Wichelhan, J., Elberfeld. Kaul, R. u. Fam., Dresden. Reithor, H., Manden.</p>	<p>Grand-Hotel. von Hardenbrock, Baronin, Holland. Louise Th., Heidelberg. Meirowsky, Max, Köln. Parrott, John jr. Parrott, Miss, Parrott, Miss, Abby, Parrott, Miss, Joseline, California. Schames, Josef. Schames, Mme. Schames, Julien, Paris.</p> <p>Hotel Kaiserhof. Wolfgarten, Louise, Düsseldorf. Drescher, Mathilde Wwe., Oberkirch. Bokrats, Josefine, Oberkirch. Joseph, Louis, Metz. Joseph, James, New-York.</p> <p>Schellers Hotel Metropole. Bensinger, Emil, Mannheim. Abercromby, D. J., London. Abady, Jacques, Westminister. Sittmann, A., Eisenach. Momon, Alexander u. Fam., Moskau. de Lavrou, Mme. Julie u. Fril., Moskau. Rueszer, Herrn. Emil, Staatsanwalt, Karlsruhe. Tuteur, Max, London. Irving, Harry u. Frau, Detroit. Scherch, London. Silbermann, Grigori, Ekaterinslaw. Hacke, Paul, Baden-Baden. Scherpings, Hans, Baden-Baden.</p> <p>Hotel Minerva. Ulmer, Frau E., Köln.</p> <p>Hotel-Restaurant Neue Welt. Bensinger, Gustav, Mannheim. Earten, Frau, London. Theobert, Alban u. Frau, Paris.</p> <p>Ritters Park-Hotel. Holmes, Stanley, W., Amerika. Weinbach, Heg-Ass., Frankfurt. Swaab, A. J., Swaab, Mrs. u. Bdg., London. Widmann, Dr., Frankfurt. Graff u. Mrs. u. Bdg., London. de Jarnio, J., Paris. von Mautner-Markhof, Frau M. u. Bdg., Berlin. Renton, Major Leslie, Northants. Rosenberg, J., New-York. Williams u. Mrs. F. u. Chauff., New-York. Galluf, H. C., Petersfeld. Alleroff, John D., Romsy. von Horrichs, Kurt, Pledersdorf. Darwen, J. S., Darwen, Mrs. M. W., Darwen, Miss, London. Craig, Mc. Kenow, Mrs. u. Bdg., London. Sussmann, Dr. St., Mannheim. Magay u. Mrs. William, Magay, Miss Helen, Magay, Maud, Magay, Miss Marguerite u. Bdg., London. Harland-Peck, G., Harland-Peck, Mrs. u. Bdg., London. Christosco, Mme. Zoe, Bukarest. Necoleovic u. Mme., Bukarest. Price, Mrs. P. M., Washington. Goldschmidt, Bernh. u. Frau, Köln.</p>	<p>Waterbury, Mrs. John u. Bdg., Waterbury, Miss Gladys u. Bdg., N.-York. Emmet, H. C. u. Mrs., Emmet, Miss Jeanne, Emmet, Miss Marie L., Emmet, Watson C. u. Bdg., New-York. Franklin u. Mrs., Franklin, Miss u. Bdg., London. Grise, J. W. H., Tonbridge.</p> <p>Hotel-Restaurant Goldne Rose. Schneider, Alois, Frankfurt. Janowitz, Emanuel, Odessa. Müller, Hptm., Pirmasens.</p> <p>Savoy-Hotel. du Sniotten, Frau Anna u. Bdg., Rußland.</p> <p>Hotel-Restaurant Schützenhof. Hutbold, Frau C., Wiesbaden. Berg, Dr. Walter, Karlsruhe. Unger, R. u. Frau, Halle. Bandwitz, M., Berlin. Windeck, Hayingen.</p> <p>Hotel-Restaurant Tamus. Schmitt, A., Speyer. Seeghitz, E. u. Frau, Nürnberg.</p> <p>Victoria-Hotel. Horters, Frau Kom.-Rat. u. Fam., Chauff. u. Bdg., Berlin. Pelham Barr, Mrs. u. Bdg., Prestonfield, Edinburgh. Anders, Mrs. James, Philadelphia. Maximowitsch, Senator, J., Petersburg. Hughes Mrs. John M. u. Bdg., Hughes, Harry H., London. Stanley, Mrs. A. S. u. Bg., London.</p>	<p>Villa Beau-Site (Nr. 59). Pospolinski u. Frau, Rußland.</p> <p>Villa Drescher (Nr. 51). Barin, Frau u. Kinder, Hlinzy.</p> <p>Bei Dr. Rosenthal (Nr. 49). Eisenstedt, Fril., Frankfurt. Gouzarie, J. u. Frau, Budapest.</p> <p>Villa Merkel (Nr. 41). Hoem u. Frau, Düsseldorf.</p> <p>Villa Miramonte (Nr. 39). Schöller, Julius, Köln-Kalk. Hölsberg, H. u. E., Schweden.</p> <p>Villa Herrmann (Nr. 35.) Langer, Frieda, Hagenau. Pestkiewicz, Dr. Leo, Nowogruock.</p> <p>Villa Maria (Nr. 30). Baer, Frau G. u. Bgl., Mannheim.</p> <p>Villa Kleindienst (Nr. 20). Hustinx, Leon, Neufil.</p> <p>Parkstraße. Villa Dora (Nr. 10). Tommalily, Mrs. M. J., London.</p> <p>Villa Romana (Nr. 1.) Zwilling, Fril. Irene u. Grete, Wien. Feiertag, Petersburg. Lunowitz, H. Sofia. Jurgens, Fril. Wien.</p> <p>Ferdinandsplatz. Church-Villa (Nr. 18). Aburthnot, Mrs. Gerald, London. Hardwick, Countess, Edith of u. Bdg., London.</p> <p>Bei Fril. Kreh (Nr. 14). Lambert, Miss u. Bdg., England. Goldenson, S. G., New-York.</p> <p>Villa Lucie (Nr. 8). Fickers, Fril. Helene, Düsseldorf. Majulles, M. u. Frau, Warschau.</p> <p>Ferdinandstraße. Haus Speranza (Nr. 26). d'Abbing van Giesenberg, Baronesse, Rom.</p> <p>Bei Frau Moses (Nr. 24). Tausmann, Ester, Warschau.</p> <p>Bei Ph. Schudt (Nr. 23). Lucas, Eugen u. Frau, Crefeld.</p> <p>Kisseleffstraße. Villa Branika (Nr. 23.) Wellner, D. Antwerpen.</p> <p>Haus Werling (Nr. 21). Papiokry, Siegm. u. Fam., Warschau. Endelmann, Siegm., Warschau.</p> <p>Haus Millasser (Nr. 17.) Ptaschinski, Paul, Contre-Admiral, Ptaschinski, Frau Olga, Ptaschinski, Fril. Olga, Ptaschinski, Fril. Sofie, Petersburg.</p>
---	--	---	--

נחום רבינוביץ בצרפת:

בשנת תרפ"ט התגורר נחום רבינוביץ כבר בצרפת, שם הוא היה בין מקימי אגודת חב"ד בפריז יחד עם דובער רפפורט, הלל זלטפלסקי (חמיו של יוסף פרסיץ (ראה להלן בהרחבה)), מענדל זלטפולסקי, אלי' מרקין, סנדר רייניץ, לוי געראניק וזלמן רוזנבלום. השמונה חתמו בחודש סיון תרצ"ב על קול קורא שפרסם על המניעים להקמת העמותה ועל מטרותיה.

צילום הקול קורא עליו חתם ר' נחום רבינוביץ (נדפס בספר אדמו"רי חב"ד ויהדות צרפת)

המכתב האחרון בו פונה אליו הרבי נשלח בח' אדר ראשון תרפ"ט (אגרות קודש חלק ט"ז עמ' ת"ה), גם הוא כמובן בעניני עסקנות למען הפצת היהדות:

"אדיר חפצי הוא אשר כבוד ידידי יתן ידו, יד הטובה להשתתף עמנו יחד לטובת עזרת אחינו שי', על ידי שתמיד בעזה"י נבוא בחליפת כתובים עם כבוד ידידי, שיוכל לבוא בדברים עם כבוד העסקנים הציבורים הנכבדים והנעלים יחיו בפאריז.

ובזה הנני לבקש את כבוד ידידי להתראות עם כבוד ידידנו הכי נכבד והכי נעלה העסקן חרוץ ובעל פעולות כבירות מוהר"ר הלל שי' זלאטאפאלסקי, ולהתייעץ ע"ד העבודה בהווה בדבר העזרה לחג הפסח הבע"ל.

כבוד חתני הר"ש שי' גורארי' כהיום בלונדון, מקוה הנני אשר בדרך מסעו צלחה חזרה יתעכב יום או יומים בפאריז, אשר בטח יתראה עם כבוד ידידי.

בקשתי בקבלת מכתבי זה להודיעני בטע"ג ממצב הענינים בהוה, כי מתפלא הנני על אשר לא קבלתי מענה על מכתביי מאת הרב הכולל הפראפ' לעווי שי', ומאת מזכירו הרב ליבער שי', והאחרון מפליא יותר מאת ידידנו ה"ר הלל שי' הנ"ל, אשר בלא תפונה לבכו נאמן לכל עניני אחינו שי' בארץ מולדתנו. ויואל נא כבוד ידידי לרשום את ההוצאות בטע"ג ובנסיעות עירוניות (אשר בפאריז לעוצם גודלה יכולה היא לעלות לסכום), אשר בתודה נשיב לו.

ואסיים מכתבי זה בתקוה כי מלא ימלא כבוד ידידי בקשתי זאת, לקחת חלק בעובדת הקדש הלזו ברוחו ובטרחתו אשר יביא בעזה"י תועלת רב, ובגלל זאת יברכהו השי"ת אותו ואת ביתו ת' ברפוש"ש ובפרנסה טובה ובכל טוב בגו"ר".

*

אחריתו של נחום רבינוביץ :

ר' נחום נשאר בצרפת עד יומו האחרון, הוא נפטר שם בכ"ו אייר תש"א. אשתו מרת רחל נפטרה אף היא בצרפת בכ' שבט תש"ד. בחודש טבת תשי"א העלו ילדיהם את עצמותיהם לקבורה בישראל. קברם (המשותף) של נחום רבינוביץ ואשתו נמצא בבית העלמין קרית שאול בתל אביב (בלוק 3, איזור 3, שורה 9, חלקה 1).

וכך נכתב על המצבה: הורנו היקרים, מנחם נחום ב"ר יצחק, מנ' אב תרכ"ו – כ"ו אייר תש"א, רחל בת שמואל, ט"ו מרחשון תר"ל – כ' שבט תש"ד, רבינוביץ מקרמנצוג, נפטרו בצרפת והועלו לארץ למנוחת עולמים ה' טבת תשי"א, תנצב"ה.

ר' נחום נולד בקרמנצוג באוגוסט 1866 ונפטר בצרפת 33 ליוני 1940. אשתו רחל נולדה 20 לאוקטובר 1869 ונפטרה בצרפת 3 לפברואר 1945. בה' טבת תשי"א 14 לדצמבר 1950 הועלו עצמותיהם לישראל.

בעיתון הארץ ח' טבת תשי"א 17 לדצמבר 1950 פורסמה המודעה הבאה:

ארונותיהם של ההורים שלנו

נחום נחום ואשתו רחל רבינוביץ

מקרמנצוג, רוסיה

שנפטרו בגולה והועלו מצרפת לארץ, יובאו למנוחת עולמים ביום
א' 17.12.50 בשעה 2 אחריהצהרים בבית הקברות קרית שאול.
אוטובוס מיוחד יצא מרח' יוסף הנשיא על יד בית מס' 7 ב' 1.30 אתה"צ

הבן : משה רבינוביץ ומשפחתו. מצרים
הבנות : זינה זרחוביץ, סריו
רעיה גובסמן, תל-אביב
פרידה ואריך כהן, ניויורק

לצערי, לא הצלחתי למצוא אף אחד מצאצאיהם.

הבת רעיה גוטסמן הייתה קוסמטיקאית שנסעה להביא מפריז רעיונות בתחום. היא נהרגה בתאונת דרכים באחת מנסיעות אלו. בעיתון דבר ב' 7 לאוקטובר 1947 מתפרסמת מודעה קטנה תחת הכותרת "הצעות שונות": "קוסמטיקאית רעיה גוטסמן חזרה מפאריס עם חידושים במקצוע. עכשיו רח' יוסף הנשיא 7. שעות קבלה 1-11, 4-7".

בעיתון דבר 8 לספטמבר 1954 התפרסמה מודעת אבל זו:

ארונה של אחותנו, גיסתנו, ודודותנו, מרת רעיה גוטסמן ז"ל, אלמנת ר' אלכסנדר גוטסמן ז"ל, בת ר' נחום רבינוביץ ז"ל מקרמנצוג, ששל"ח בצרפת בתאונת דרכים – הגיע ארצה, והובא

לבית העלמין בנחלת יצחק, ההלויה תיערך ביום ד', 8 לספטמבר בשעה 4 אחה"צ, בבית העלמין בנחלת יצחק, נפגשים ע"י השער בבית הקברות, המשפחות המתאבלות.

מנוסח המודעה נראה שלבני הזוג גוטסמן לא היו ילדים. וכך גם ניתן להבין מפקודת האופוטרופוס הכללי שפרסם בעיתון חרות מיום 5 לפברואר 1958 בזה"ל:

לבית המשפט המחוזי בתל אביב, שטירל מינה אמת; מותיליה נסלבסקי; סולומון סולדינגר; משה (מואיז) רבינוביץ; אחי המנוחה ראיסה גוטסמן, הידועה גם בשם רעיה או ראיסה גוטסמן; יעקב רבינוביץ.

רעיה נטמנה בבית העלמין נחלת יצחק בתל אביב (בלוק 2, איזור 33, שורה 18 חלקה 17) על קברה נכתב "פ"נ רעיה אשת אלכסנדר גוטסמן ב"ר נחום רבינוביץ מקרמנצוג. נספתה בתאונת דרכים בצרפת ט"ז מנחם אב תשי"ד ולבקשתה האחרונה הובאה ארצה למנוחות. ת.נ.צ.ב.ה."

בעלה קבור לצדה, על קברו נכתב "אלכסנדר הכהן גוטסמן ז"ל, ב"ר הירש יליד זיטאמיר. נאסף במיטב שנותיו כ"א מרחשון תש"ח, בן נ"א שנה. תנצב"ה."

את שאר הילדים או אינפורמציה עליהם לא הצלחנו למצוא (סביר להניח שהבן משה ו/או צאצאיו עברתו את השם).

*

ערב קבלן מצד הכלה ה"ה ר' יוסף ב"ר יהושע זעליג פרסיץ:

סיפורו של הערב קבלן השני, יוסף פרסיץ, מעניין ומרתק, ילדותו בצילו של אביו הגביר והנדבן הגדול, הבנקאי זעליג פרסיץ במוסקבה, נישואיו עם בתו של העסקן החסידי הציוני הלל זלטיפולסקי שותפו של אביו בבנק, המעבר מרוסיה לגרמניה ובהמשך לצרפת.

יוסף יצחק פרסיץ נולד במוסקבה בה' אדר שני תרמ"ו. בשמועות וסיפורים עמ' 144 מספר ר' רפאל הכהן על השתתפותו של אדמו"ר הרש"ב בבר המצווה של יוסף פרסיץ:

"הגביר ר' זליק פרסיץ ערך חגיגת בר מצוה לבנו יוסף בפאר רב, הוזמנו למעלה מחמש מאות אנשים. נוכחו שם אנשי-שם מכל השכבות, מסלתה ומשמנה של מוסקוה. גם אדמו"ר הרש"ב שהיה אז במוסקוה הוזמן למסיבה, ובא.

בחגיגת הבר-מצוה היו מאנ"ש, ביניהם גם אבי ז"ל. (הוא הסתכל כל הזמן על הרבי נ"ע), ויספר לי אח"כ: את הדגים אכל הרבי, אבל את הבשר לא טעם אפילו. הוא חתך בסכיניו את הבשר לחתיכות, חתך וחתך וגרף את האוכל במזלג כדרך האוכלים, ואת הלחם נתן לפיו, אולם פיו לא נגע בבשר. אעפ"י שכלפי חוץ נראה כאילו אוכל גם את הבשר.

והעשיר ר' זליק התפאר אח"כ שאדמו"ר נ"ע אכל מסעודתו. אמנם האוכל היה אצלו בתכלית הכשרות."

*

אביו של יוסף, זעליג פרסיץ דאג לחנך את ילדיו בדרך התורה והמצוות ושלה אותם ללמוד בישיבות, לקראת בר המצווה של בנו אברהם מרדכי, אחיו של יוסף, הוציא אביו ספר זכרון "זכור לאברהם הוא ספר זכרון לאברהם מרדכי בן יהושע זעליג פרסיץ ביום מלאות לו שלש עשרה שנה כ"ח שבט שנת "חרותנו" לפ"ק מוסקבה."

העיתון הלאם שיצא לאור בניו יורק מפרסם ביום חמישי ט' אדר תרס"ד (25 לפברואר 1904) תמונה של הנער יוסף פרסיץ בשעת לימוד עם חברותא עם הכתבה הזאת:

ה א ז ר

לחכמה, למדע ולספרות היפה.

תורה חכמה וגדולה במקום אחד.

מנתמים.

דרשת הרב דמתא.

ובית המדרש נעזב היום,
אין בו אף עשרה;
ריק הבית מכל איש
וריקה גם העזרה.
אך אל תתמהו תמהו,
בבני עירנו אין עולתה;
שמש הבית כבר הודיע
כי היום ידרוש הרב דמתא.

ה ל ז

מדוע?

מדוע שם מרחק הרב החכם פרוני
בין חתימתו להסכמתו
על הספר "מטעמים" להמחבר
אלמוני?

יען כי מלא מצות ה' ואזהרתו:
"מדבר שקר תרחק".
חשובה כהלכה.

הוי הגידו יהודית בויה ונאלחה!
וקרא אציל רומי שותהיין למכביר
מבעד חלונו הפתוח לרוחה)
"ההברל בינך, נתעבה, ובין
החזיר?!"

"יולתי החלוק, אין דבר,
אדוני הנכבד והנבר. —

התמונה האלמת הזאת פרק שלם היא בהלכות חנוך הכנים. העלם היושב לימין הוא בן אחד העשירים היותר גדולים במאסקו ושמו זעליג פערשיץ. לפני שנה נמר הנער חק למודיו בבית ספר הנימנאזיום ויסקל מטבעת זהב בעד כשרונותיו ויכנס לבית מדרש המדעים, ובכל זאת לא פרק מעליו עוק תורה, ובעת הקיץ, בהנחן חפשה להתלמידים, הוא הולך לשיבת טעלו וזומר תורה עם יתר בחורי הישיבה ועושה חיל בלמודיו.

החכם ליובארסקי הנמצא פה במלאכות בית המסחר של הג' וויסאצקי, מסר לידו את התמונה הזאת ויראנו את המכתב שידידו הנכיר פערשיץ ממאסקווא כותב אליו על אדות יוסף בנו שגפשו חשקה בתורה; ונמצא לנחוץ לתת את תמונת הנער ב"הלאם" למופת לרבים מצעירינו הנאורים בארץ הזאת שלא יבזו ליקחת אדם ויחברו תורה והשכלה להקים לנו דור יהודים נאמנים וחכמים גם יחד.

מתי תגיע העת שכלם יכירו וידעו כי תורתנו הקדושה לא תצור להשכלה וההשכלה האמתית לא תצור להאמונה? החרדים האמתים, העוסקים בתורה לשמה ואינם עושים אותה קרדום לחתור בו לא שנאו מעולם את ההשכלה והחכמה. הנאון ר"א טוויקנא אמר כי כמה שיחסר לו לאדם ביריעת חכמות חזוניות יחסר לו עשר ידות בחכמת התורה, ולזאת הוא בעצמו אם שכל מעינו היה בתורה ועשה לילות נימים אך להנות בספרי התלמוד והראשונים, בכל זאת קבע זמן גם ללמוד חכמות וזמר ספרים במקצועות ההנדסה וחכמת התכונה. ולאירך ניסא החכמים והפילוסופים האמתים כהרמב"ם ורבנו סעדיה גאון, אם שהיו חכמים גדולים ופלוסופים נפלאים לא משו מעולם מאהלה של תורה ובלו רוב שנותיהם אך בלמוד התורה. אך שקר גפי האומרים כי התורה והחכמה צרות זו לזו. והעלם היקר יוסף פערשיץ אשר תמונתו הננו נוהנים בזה הוא מחייב רבים מבחורי ישראל אשר כמעט טעמו בקצה המטה מערת דבש החכמה, מיד קצה נפשם בתורתנו וישליכוה אחרי גום.

משיב כענין.

האם בערת את החמץ מהבית?
שאלה שרה את בעלה בערב פסח
עת ישבה את בניה — כשתלי זית.
פניתיו, והנהוכעת מאחרי הפתח,
היתה תשובת נח אישה בחן שפתים,
"אבל עוד חתיכת חמץ אתי נשארה
ואין לאל ידי להעלותה על הכרים
כי את הנך זאת, רעיתי שרה."
החמץ אשר אמרת, הושיבתו בועם ובחרי,
כבר מכהו אבי זכרונו לברכה לנכרי.
משה ניסן יאנאווסקי.

*

יוסף יצחק פרסיץ, התחתן בליל ה' ניסן תרע"א, (2 לאפריל 1911) בוורשה עם שושנה בתו של ר' הלל זלטופולסקי שהיה כאמור שותפו של אביו יהושע זעליג פרסיץ, הלל היה יליד קרמנצוג שגדל על ברכי חסידות חב"דית, הוא היה סוחר סוכר מפורסם מהגדולים ברוסיה ומבעלי הצדקה והחסד המפורסמים בין יהודי רוסיה באותה תקופה.

את החופה סידר הגאון ר' חיים סולובייצקי, רבה של בריסק. העיתון הצפירה דיווח יומיים אחר כך על החתונה:

"(חתונה גדולה), לחג הנשואין של שושנה בת ר' הלל זלטופולסקי מקייב ויוסף בן ר' יהושע זעליג פערסיץ ממוסקבה, שהוחגה פה שלשום, באו אורחים חשובים מעולם הרבנות באשכנז, מחותניו של זעליג פערסיץ ר' שלמה ד"ר קארליבאך מליובעק, בנו הרב ד"ר עמנואל קארליבאך מקעלן, הרב ד"ר ראזענאק מברעמען ועוד. כן באו עסקני צבור וציוניים רבים מוורשה ומערים אחרות, בזה מר ל. גולדברג מווילנה. החתונה נערכה ברוב פאר וחותם מסורת עברית לאומית היה טבוע עליה. נשאו נאומים האורחים הרבנים מאשכנז, אבי החתן והכלה, החתן והכלה, מר בן אביגדור, מר מרגולין מקיוב ורבים אחרים. הזוג הצעיר יצאו אתמול לארץ ישראל, ששם הם אומרים ליסד על שמם גן ילדים עברי על יד הסימנריום למורים שעל שם לווינסקי ז"ל."

באמצע ימי השבע ברכות יצא הזוג הצעיר על אניה בדרכו לישראל, על האניה הם חגגו את שבת השבע ברכות שלהם, כך דווח בעיתון יודישע רונדשאוו ב12 למאי 1911: "אירוע מיוחד במינו התקיים בשבת ה8 לאפריל על האניה הסבורג. . בין אורחי האניה היהודים היו זוג צעיר, יוסף פרסיץ ממוסקבה וזוגתו הצעירה שושנה זלטופולסקי מקייב שחגגו את חתונתם ביום ה2 לאפריל בווארשא. מכיון ששניהם הגיעו מבתים דתיים מאוד, לכן הם מאוד קיוו לחגוג את המשך החתונה עם חגיגת ה'שבע ברכות' המסורתית. ידידינו החזן בליץ מדסאו, שגם היה על האניה, לקח את העניין בידים וארגן עבורם את האירוע והמסיבה, הוא הכין חדר מיוחד והזמין את כל נוסעי האניה למסיבה. מכיון שהזוג הצעיר הביא איתו כמות גדולה של אוכל כשר, כך יכלו כל אורחי האניה להתכבד ברחבות. . השמחה המשיכה לאורך כל ההפלגה. לזכות הזוג הצעיר נתרמו 5 עצים ביער הלב, ועל שמו של החזן תרמו הזוג 3 עצים ביער זה."

verbreitet, im Feuer entzündlich ist und unter Glühen ohne Flammen verkohlt. Man nennt ihn den sodomitischen Stein, auch „Mosesstein“. Im Orient wird er als etwas Geheimnisvolles betrachtet und von den ältesten Zeiten her zu verschiedenen religiösen und mysteriösen Gegenständen verarbeitet, zu Amuletten und Aehnlichem. Ein großer Teil der Amulette, die in den Katakomben zu Sacara gefunden waren, sind aus diesem Stein verfertigt.

(Auszug aus einem Artikel A. Friedmanns in der Zeitschrift „Palästina“, „Die chemische Erforschung des Toten Meeres.“)

Brief von der Palästinareise

Ein eigenartiges Fest wurde am Sabbat, den 8. April, auf dem Schiffe Habsburg, welches mich von Triest nach Jaffa führen soll, gefeiert.

Unter den jüdischen Passagieren befindet sich ein junges Ehepaar, Herr Joseph Persitz aus Moskau und seine junge Gattin Schosenana geborene Zlatopolska aus Kiew; das Ehepaar hatte am Montag, den 2. April, in Warschau seine Hochzeit gefeiert. Da beide aus frommen Hause stammen, so hätten sie gerne gesehen, wenn sie in der Hochzeitswoche die Nachfeier „Schewah Berochoth“ hätte feiern können. Unser Freund, Kantor Blitz aus Dessau, der sich ebenfalls auf dem Schiffe befindet, nahm die Sache in die Hand und arrangierte das Fest aufs trefflichste. Er ließ eine Kabine herrichten, ganz dem Zwecke entsprechend, sammelte alle auf dem Schiffe sich be-

findenden Passagiere und lud sie zur Feier ein. Da das Brautpaar eine Menge ritueller Speisen bei sich führte, so wurden die Gäste reichlich bewirtet. Die Feier, bei der Juden aus allen Ständen sich um das Brautpaar sammelten, machte einen erhebenden Eindruck; es wurden Reden gehalten. Herr Blitz verglich die Braut, die eine hochintelligente Dame aus wohlhabendem Hause ist, mit der Sulamith im „Hohen Liede“, die um diese Frühlingszeit ihre Liebeslieder erklingen ließ. Der Bräutigam antwortete im klassischen Hebräisch; hebräische Lieder wurden gesungen. Die gute Stimmung dieser eigenartigen Feier wirkte noch während der ganzen Fahrt fort. Auf den Namen des Brautpaares wurden fünf Bäume für den Herzwald gestiftet. Auf den Namen des Herrn Blitz stiftete das Brautpaar drei Bäume für den Herzwald.

Eingegangene Bücher

(Besprechung vorbehalten.)

- Emile Boutraux, Rudolf Euckens Kampf um einen neuen Idealismus. (Verlag Veit & Cie., Leipzig.)
- Der Völker Liebesgarten. (Verlag Julius Zeitler, Leipzig.)
- Schalom Asch, Die Familie Großglück. (Verlag S. Fischer, Berlin.)
- Theobald Ziegler, Die geistigen und sozialen Strömungen des neunzehnten Jahrhunderts. (Verlag Georg Bondi, Berlin.) Brosch. 4,50 Mk., geb. 5,50 Mk.

בשנים הראשונות לאחר חתונתו פעל ועשה יוסף פרסיץ יחד עם אביו וחמיו למען היהדות בתחומים רבים, כמו רכישת אוסף הספרים של גינצבורג:

בספר העבר, רבעון לדברי ימי היהודים ברוסיה מסופר על הועידה השביעית של ציוני רוסיה שהתקיימה בפטרוגראד בכ"ה אייר תרע"ז (17 למאי 1917), ושם במהלך הועידה "הפתעה נעימה ורבת חשיבות הייתה הבשורה, שנתבשרו משתתפי הוועידה, כי על ידי עסקנים נדבנים ציונים נרכש מידי הבארונית מגדלינה גינצבורג, אלמנתו של הבארון דוד גינצבורג המנוח, אוסף הספרים יקרי המציאות וכתבי היד החשובים שאגר כל ימי חייו במחיר של חצי מיליון רובלים. למטרה זו נדבו ז. אפשיין (סוחר ציוני), הלל זלטופולבקי, יצחק ניידיטש ויוסף פרסיץ, כל אחד סכום של מאה אלף רובלים ועל מאה האלף החמישית ויותר הבארונית המוכרת כדי להעמיד את הסכום על חצי מיליון רובלים. האוסף בעל החשיבות היוצאת מן הכלל נרכש בשביל בית הספרים הלאומי בירושלים בתור קניין לאומי והיה מיועד למשלוח ארצה עם גמר מלחמת העולם.

הבשורה נתקבלה על ידי משתתפי הועידה בסערת אהדה והוקרה והאוסף נארז לאחר ימים אחדים בארגזים והועבר לגניזה שבבנק הרוסי-צרפתי, שהיה בקניינו של הלל זלטופולסקי.

לאחר חודשים נתערער בטחון האוסף הגנוז, מכיון שמרד הגנרל קונילוב עלול היה לסכן את שלום החיים והרכוש בבירה הצפונית.

לשם שמירה יותר מעולה על הקניין הלאומי היקר הוא הועבר ברכבת משא מיוחדת למוסקבה ואוכסן בחדר פלדה, חדר סתרים, שהיה קיים בביתה הנאה והמשוכלל של משפחת פרסיץ בקרן רחוב פרציסטנקה (עכשיו קרופוטקי) וסימטת-המוות.

זמן קצר לאחר מהפכת אוקטובר הוחרם המעון הנאה של משפחת פרסיץ על ידי הקומוסאריין לענייני יהודים, והקומוסאר שמעון דימאנשטיין, שלמד בזמנו יחד עם יוסף פרסיץ בישיבת טלז ושממנו לא נסתר דבר גינוז האוסף הבטיח לשמור עליו עד עת מצוא.

stehen um die Verkaufobertragene dieser Bücher veräußert.
(Ein Geschenk für die Jüdische Nationalbibliothek Jerusalem.) Der Konferenz der russischen Zionisten teilte B. H. Jakobsohn mit, daß die berühmte Bibliothek des verstorbenen Baron David Günzburg in Petersburg für eine Million Mark gekauft und der Jüdischen Nationalbibliothek in Jerusalem geschenkt worden ist. Diese außerordentlich wertvolle Sammlung, die von drei Generationen von Mäcenaten und Gelehrten mit viel Wissen, Liebe, Fleiß und Weithergigkeit angelegt worden ist, ist auf den Gebieten Hebraica und Judaica eine der reichsten und kostbarsten Bücher-, Handschriften- und Antikenansammlungen in Europa. Das Geld für die hochherzige Schenkung wurde von Baronin Günzburg (100.000 Rubel), Familie Slatopolsky-Berlitz (100.000) und einigen anderen zionistischen Mäcenaten gespendet.
 (Musikwissenschaftliche Anstalten in Petersburg)

על מה שהיה בסוף גורלם של הספרים שהיו טמונים שם ניתן לקרוא שהמשך החוברת בעמ' 240, כיצד הם התגלו והועברו לספריית לנין.

העיתון יודישע קרוספודניץ ביום 16 לאוגוסט 1917 מדווח על התרומה הגדולה של משפחת פרסיץ עבור הספרייה הלאומית בירושלים:

*

ממוסקבה לבאד הומבורג:

על סיבת עברם ממוסקבה לבאד הומבורג ניתן לקרוא במאמר שפרסם הסופר דוד ילין בעיתון הארץ בכ"ט מרחשון תרפ"ו (16 לנובמבר 1925) לאחר פטירתו:

"... עברם לארץ ישראל הוחלט כבר בעת ההיא, וכבר נשכרה למענם דירה בירושלים, אך פתאום באה מחלת רעיתו הממשכה ותבטל כל החלטותיהם, ובמקום ירושלים הכרחו לעבור אל עיר הרחצה הומבורג אשר על יד פרנקפורט, ושם בשנות ההדפסה הזולה עלה ביד רעיתו להכניס אל ספרותנו ענין חדש לגמרי: ספרות יפה, יפה כפשוטה וכמשמעה, ספרים חשובים בתכנם ומהודרים בתכלית ההדור והקשוט בחיצוניותם. הוצאת "אמנות" העשירה את הבית העברי ותיפה את הספרות העברית בעיני הנער.

והומבורג עצמה נהפכה לעיר מקלט העבריות, ומעט מעט נתרחב ההקף העברי מסביב לבית המרכזי הזה, חבורה של חכמים וספורים העוברים מתוך דוחה את עבודת ספרותנו ומדענו.

לפני שלש שנים בקרתים ביחד עם משפחתי בהומבורג, ומה כביר היה הרושם שעשה עלינו הבית הזה. לעינינו בית אחד גדולינו לפנינו בספרד בתוספת הפשה העברית בתור שפת הדבור. מסרת אברהם אבינו בנוגע להכנסת אורחים, בית פתוח לרוחה לכל הדופקים על דלתותיו, שלחן הדור לשלשים או לארבעים איש, והעקר: היחס הלבבי בין כל בני הבית והאורחים המרגישים עצמם כבני משפחה. ובעל הבית היושב בראש השלחן בשלוה ובהרחבת הדעת ומוצא ענין לשוחח עם כל אחד מאורחיו, ועם כל זה השמירה המדויקת על החיים הדתיים בכל פרטיהם ודקדוקיהם, בית כנסת מיוחד בתוך הבית, והמנוח עובר לפני התיבה למן "כל נדרי" ועד "לשנה הבאה בירושלים". והפעוטות היודעות על פה חלק מספרי התנ"ך, והבן אשר מסכתות שלמות שמורות כבר בזכרונו כמונחות בקופסה. עין ראתה ותאשרהו!

והנה שוב החלטה: די לשבת בגולה ולשאת עין לציון. צריך סוף סוף לעלות אל הארץ בפועל ממש, מוכרים כל מה שאין צורך לקחתו אל דירת הקבע שבארץ ישראל, אורזים כל התבות הרבות המלאות ניר וספרים ומכונות ורהיטים, ועומדים הכן להוציא לפועל את משאת הנפש מאז שנים רבות. עוד מעט ועת הנסיעה תבוא – והנה בא הקרץ!"

מעברם לבאד הומבורג ויסודה של ההוצאה לאור 'אמנות' הפך את באד הומבורג למוקד לסופרים ציונים מפורסמים, במאמר שהתפרסם בעיתון "היום" ביום כ"ח אדר ה'תרפ"ג (16 במרץ 1923), לרגל יובל שנים לחיים נחמן ביאליק, המספר על החיים היהודים בבאד הומבורג תופסת משפחת משפחת פרסיץ מקום נכבד:

"עד לפני זמן קצר מי ידע דבר מה על אודות העירה הקטנה הנמצאת סמוך לפרנקפורט דמיין? מי התעניין בה? עד לפני זמן קצר היה שם מקום מרפא גרמני טפוסי נקי, שבני אדם נסעו אליו לשם רפואה כדי לשתות מים, מקום שעשועים שאליו באים בחדשי הקיץ כדי לנוח בצל גנותיו – ולא יותר. ופתאום השם הזה מתפרסם בכל תפוצות ישראל והוא נשא למרחוק מעבר לגרמניה, והמלים "מרחץ הומבורג" הנזכרות באיזו סביבה יהודית שהיא בזמן האחרון, מושכות אליהן את תשומת לב כל האנשים. יש להן איזה חם ורך מיוחד, ומביאות הן דרישת שלום לבבית... בתנאים כאלה היה קשה לביאליק לחיות בברלין. פשוט לא נתנו לו לא מרגוע ולא זמן ופנאי לעבד, וביאליק יצא להומבורג, ואם הומבורג היתה עד עתה רק מקום שבו היתה נפגשת האפרתיות הגרמנית היהודית, הנה עכשיו היא הולכת ונעשית לאט לאט למקום תורה.

עוד מקודם דרים כאן בני משפחת פרסיץ ממוסקבה ששמו קשור בכל הפעולה התרבותית העברית ברוסיה. כאן מסתדרת הוצאת "אמנות" ושורה של מתרגמים וסופרים עברים מקבלים כאן עבודה, כאן מתנהלת הוצאת "מוריה", כאן טפחו מהרגע הראשון את רעיון הוצאת עתון עברי. בברלין התחיל עכשיו לצאת לאור העתון "העולם" וזה נעשה כמדה ידועה בהשפעת החוגים המתקבצים מסביב להומבורג, אפשר שבהומבורג הקרובה כ"כ לגרמניה היהודית הישנה לפרנקפורט החרדיה, לעירו של רש"י ורמס ומגנצה, ולכל המחוז שעליו עדיין מרחפת רוח העבר העברי המזהיר עד היום. – אפשר שבסביבה זו העבודה תצליח יותר מאשר בברלין המלאה תהו ובהו...".

במאמר שכתב בן ציון כץ בעיתון הארץ ב"ז טבת תרצ"ג (15 לינואר 1933) מובא הרקע לבריחת חמיו של יוסף פרסיץ מר הלל זלטופולסקי מרוסיה – וסביר להניח שזה הרקע למעברם של יהודים רבים מרוסיה לגרמניה באותה תקופה:

"... זלטופולסקי היה בין הראשונים שנמלט מרוסיה הסובייטית. הלא מפיו יצאה המימרה חלצית שנתפרסמה אחר כך ברבים: "אם יכול היה הדבר-אחר הרוסי לשכב 300 שנה על צדו הימני (היינו: בית רומאנוב), יכול יוכל לשכב 300 שנה על צדו השמאלי (בולשביזם)". הוא היה אומר

לכל מכריו: צריך לברוח מפה! סכנת מות היתה צפויה לו, אך למזלו התגורר בבית בתו שושנה הקומיסאר היהודי דימנשטיין, שהחרים את כל הבית לצרכי לצרכי הקומיסריון היהודי – והוא שהצילו ממות. בסכנת נפשות הגיע לקיוב, ועמו חתנו פרסיץ ובתו שושנה ובנו משה. בקיוב (שהיתה אז ממשלתו של פקורופדסקו) הוכיח את כשרונו הגדול לנות עולמות. הוא קנה בתי חרושת, אחוזות של נסיכים, היה למיליונר גדול ושיקע עצמו בעבודת ה"תרבות". מי שהיה מזכיר "תרבות" בימים ההם ומשמש עכשיו מורה בגימנסיה "הרצליה" בת"א הלא הוא ד"ר ד. לויץ, ספר לי, כי בעצם ידיו היה מקבל מאת זלטופולסקי-פרסיץ 25 אלפים רובל לשבוע. בימים ההם היו 25-30 רובל בלירה אנגלית, וצרכי החיים היו זולים בימים ההם באוקראינה. במשך 8-10 החדשים ישב באוקראינה נתן למוסדות העבריים אוצרות כסף רבים, שאיש עד לזטופולסקי לא נתן דוגמתם, ואחריו לא כל שכן, זה היה המקרה היחידי בדברי ימינו.

רבים, רבים אמרו לו: "המלט בעוד מועד, סע לארץ ישראל, אל תעשה עסקים שיש בהם חשש סכנה". והוא היה משיב: "כדי לבנות את א"י זקוק אני להון עצום, והנה הנה אשיגנו ואסע".

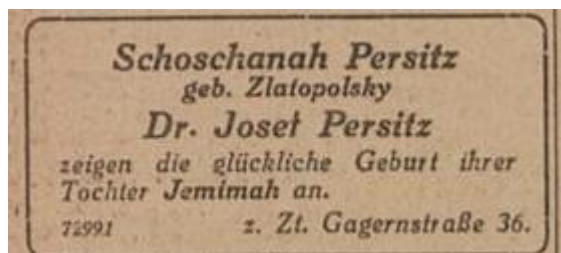
התשובה לא הפיקה רצון איש. רבים רגזו. די! – היו אומרים לו. והאסון לא אחר לבוא. עם תמורת השלטון, יצאו הגרמנים מאוקראינה, והוא נאסר בידי הלבנים, שבקשו לנקום בו את נקמת האחוזות של הנסיכים וכדו'. . ששה שבועות היו חייו בסכנה, בעמל רב הצליחו הצבוריות היהודית מידי המות.

זלטופולסקי נמלט לחו"ל. התחיל בעסקים גדולים בפאריס, יסד בתי חרושת לסוכר ועסק גם בפעולה הציונית. הוא היה מן המייסדים של קרן היסוד. הכרוז בדבר יצירת קרן בסך 25 מיליון לירה לבנין א"י יצא בהשפעתו של זלטופולסקי. לשאר הציונים לא היה מעוף דמיון כזה, זמן קצר תפס זלטופולסקי מקום חשוב בתנועה הציונית. הוא התכונן לעלות לא"י. אבל – שוב טרגדיה. . הוא מאבד את כספו ומאבד גם את השפעתו בחוגים הציוניים. לחנוכת הבית של קרן היסוד בירושלים שכחו להזמין את זלטופולסקי – את האיש אשר היה מחולל הרעיון!

הוא בקש לעלות לא"י, מקום שם בתו, שושנה פרסיץ, עסקנית פעילה בכמה מקצועות, הוא רצה להנפש מחיי מהומה רבה, הוא רצה להוציא לאור את כתביו, את זכרונותיו בשלשה כרכים, ויש לו הרבה מה לספר. אך הימים היו לו ימי מצוקה קשה – ובמצב זה לא יכול לבוא לא"י, לא יכול היה באופן אורגני. לפני שנתים, כשנסעתי לא"י דרך פאריס, נזדמנתי עם זלטופולסקי וראיתי איך לבו נמשך לעלות לא"י – ואינו יכול, טרגיזם קשה!

ודווקא לפני מיתתו, האיומה בטרגיותה, הרויח סכום כסף עצום וכתב לבתו היחידה, כי קרוב יום אשר ושמתו: בעוד חודש, חודשיים הוא עולה לא"י עם נכדו דוד (נכדו של הבארון דוד גינצבורג, כי בנו נשא לו לאשה את בת הבארון), שימסרנו לבית ספר עברי, וכתל אביב ימסור לדפוס את שלשת כרכי זכרונותיו (מלבד שני כרכים של מאמריו המקובצים).

זה היה מכתבו האחרון לבתו. וכאן נקפחו חייו בירית אקדוח. בעוד חודש חדשים יובא לא"י ארונו של האיש, הטראגי בחייו הסוערים וטראגי במותו הנורא".

*
כשנולדה בתם ימימה בתמוז תרפ"ב (יולי 1922) פרסמו ההורים המואשרים הודעה בעיתון, בהודעה זו הופיע כתובת בעיר פרנקפורט וכנראה שעוד לפני שהגיעו לבאד הומבורג גרו קצרות בפרנקפורט השכנה.

מאוחר יותר הם עברו לבאד הומבורג, ושם גרו בכתובת Kaiser Friedrich Promenade 16 כמו שניתן לראות במודעה שהם פרסמו לכבוד בר המצווה של בנם עקיבא (ראה להלן על הקשר

Dr. Joseph Persitz und Frau
zeigen die am שבת פ' החדש כ"ה אדר תרפ"ה
21. März 1925
in der Synagoge zu Bad Homburg
v. d. H. stattfindende

Feier - בר מצוה

ihres Sohnes **עקיבא** an und laden
Freunde und Bekannte zu dem
mit anschließender **סיום על מסכת סוכה**
דרשה über **מנת להחזיר**
(**סוכה דף מ"א ע"ב**) am Sonntag, nach-
mittags, den 22. März, herzlich ein.

Bad Homburg v. d. H.
Kaiser Friedrich-Promenade 16

גם שלו עם האדמו"ר הרי"צ). גם סגנון מודעה זו מראה על הערכים שהיו חשובים למשפחה "הד"ר יוסף פרסיץ ואשתו מודיעים שביום שבת פ' החדש כ"ה אדר תרפ"ה (21 למרץ 1925) בבית הכנסת של באד הומבורג תתקיים חגיגת בר המצווה של בנם עקיבא, והם מזמינים את החברים והמכרים לסיום מסכת סוכה ובסיומה דרשה על 'מתנה על מנת להחזיר' (סוכה דף מ"א ע"ב). ביום ראשון אחה"צ, ה' 22 למרץ."

*

המעבר לפריז והפטירה הפתאומית:

תקופה קצרה לאחר בר המצווה של בנם החלפה משפחת פרסיץ בהליך מעבר לפריז, סביר להניח שהסיבה לכך היתה להתקרב לחמיו הלל זלטפולסקי שהיה גר בפריז, בפרט שהשניים עבדו יחד בתחומים שונים. אלא שתקופה זו בפריז הסתיימה מהר מאוד עם פטירתו הפתאומית של יוסף ביום כ"ט מנחם אב תרפ"ה.

אשתו שושנה פרסמה למחרת בעיתון הגרמני האיזראליט את ההודעה על פטירתו הפתאומית של בעלה. במודעה היא מבקשת להמנע מביקורי תנחומים בבית המשפחה (בבאד הומבורג) מכיון שהם לא יהיו בבית.

Mein geliebter Gatte
Dr. Josef Persitz
ist gestern plötzlich verschieden.

Paris
Homburg v. d.H. 19. August 1925

Schoschanna Persitz
geb. Slatopolski

Man bittet, da von Hause abwesend, von
Kondolenzbesuchen während der **שבעה**-Tage absehen
zu wollen.

וכך פורסם בעיתון הארץ על פטירתו: "פאריס 20 לאוגוסט, 9.50 בלילה. יוסף פרסיץ מת פה לפתע פתאום ביום השלישי, ההלויה נערכה היום, הספידוהו: הרב הראשי של פאריס ד"ר ישראל לוי, הרב מורדזה, בשם הקרן קיימת ה' פלישמן, הלל זלוטופולסקי חותנו, בדברים היוצאין מן הלב וספר את תולדות המנוח".

מהדיוחים בעיתונות ניתן להבין שלאחר פטירתו הפתאומית בפריו קברו אותו שם על מנת שיעבירו אותו מאוחר יותר לקבורה בישראל, חמיו גם פנה לרב הראשי לישראל דאז הרב אברהם יצחק הכהן קוק בבקשת עזרה בנידון והרב קוק ענה לו במכתב תנחומים (נדפס בספר תנחומיך ישעשעו נפשי עמ' 73):

"ב"ה ה' מ"ח פ"ו. מנחם ציון ינחם את כבוד ידידי הרה"ג בעל בעמיו, גבר חכם בעז, מר הלל זלאטאפאלסקי וכל משפחתו הכבודה והיקרה, ברכת ה' עליהם ולא יוסיפו עוד לדאבה. אחדהש"ט באה"ר. ידידי האהוב, האמן לי כי השמועה על דבר הלקח מחמד נפשנו, חתנו היקר לכל בית ישראל וטובי בניו רבי יוסף פרסיץ ז"ל, אף כי באה אלי באחור זמן, דכאה את רוחי ולבבי ימים רבים, ומאד נצטערתי על אשר נדחה הדבר ממסיבות שונות, ולא מצאה ידי לכתוב מכתב תנחומים לכבודו הנעלה, ולבתו הכבודה המצויינת בבנות ציון מרת שושנה תחי' ולמשפחתו היקרה. החושב לשבורי לב יחבש וירפא מחוץ לבכם ובעבודת המנוח, לתקומת ישראל ורוח קדשו על אדמת הקודש. . ובמפעלים טובים ועבודה נכונה אשר יחזיק בה בכל לב ונפש כבודו הנעלה, ומשפחת המנוח ביחוד לאוי"ט תנוחמו. ומה שנוגע לכבודו של הנפטר האהוב ז"ל, יהי' לבו נכון בטח שבע"ה כל מה שיהי' בידנו נעשה בל"נ, וגמול לאיש הראוי לכבוד והדר את כבודו והכרת ערכו וזכרונו הטוב מיד ולדורות, בעת אשר יובאו עצמותיו למצא מנוחתם על אדמת קדשנו. ואקוה שלא ימנעו ממנו את כל הידיעות במוקדם היותר אפשרי. והנני בזה חותם בברכת נחומים מקרב לב מלא אהבת אמן לכבודו המרומם, וכל המשפחה המתאבלת על הגפן הנכבד אשר נגדע מכרם בית ישראל לדאבון לב כל מכיריו ומוקירי שמו וזכרו לעד. תנצב"ה. ידידו הנאמן לו מאד".

ואכן מספר חודשים מאוחר יותר, ביום כ"ה חשוון הגיע ארונו לישראל באוניה קנאדה לחוף יפו והוא נקבר בהר הזיתים שבירושלים, בירושלים הספידוהו הרב גראייבסקי, הרב קוק ועוד.

עיתונים רבים הקדישו כתבות ארוכות על פטירתו ועל אישיותו, בפריו, בגרמניה ובישראל:

עיתון העולם מיום ח' אלול תרפ"ה (28 באוגוסט 1925) מדווח על פטירתו הפתאומית של יוסף פרסיץ: "לזכר ר' יוסף פרסיץ ז"ל. רגש של יגון עמוק תעורר בלב כל יהודי רוסיה השמועה המעציבה על דבר מותו הפתאומי של אחד מטובי בני עמנו, הד"ר יוסף פרסיץ. ביחוד יכירו וירגיגו בערך האבדה הזאת חוגי היהדות החרדית. המנוח היה אחד מבני העליה המעטים בקרבנו, שההשכלה הכללית העליונה לא השכיחה מלבו את אהבתו העמוקה לתורת ישראל, שקנה לו בבית אבא ובישיבות המפורסמות, ומסירותו הרבה לכל קדשי האומה. הד"ר פרסיץ היה בן למשפחה מיוחסת בישראל, שקנתה לה שם בתוך היהדות הרוסית. מי מבני ישראל יושבי רוסיה הגדולה, בין בתחום המושב בין מחוץ לתחום, לא שמע את תהלת בית פרסיץ במוסקבה, זה הבית שהיה בית ועד לחכמים ודלתותיו היו פתוחות תמיד לכל תלמיד חכם בישראל, לכל מבקש עזרה, לכל קשה יום ומר נפש. בבית הזה גם נפגשו יחד רב וגדול בישראל שבא למוסקבה בענין חזור התורה עם סופר וחכם השוקד על תקנת התרבות וההשכלה הצרופה. בבית הזה קבל המנוח את חנוכו העברי והכללי, אשר נתמזגו בנפשו והתאחדו להרמוניה נאה, לדמות אדם המעלה ויהודי שלם. בימי צרה ומצוקה לאחינו יושבי רוסיה, בזמן המלחמה הגדולה, שהחריבה את כל מקומות התורה בערי התחום והרסה את מוסגות החנוך והתרבות, בשעה שאלפים ורבבות מבני ישראל נעקרו בזרוע מאדמת מושבם וטולטלו לכל עבר באין משען ומשענה, אנו מוצאים את הד"ר יוסף פרסיץ בידו האחת תומך במסודות חנוך לילדי ישראל הנדחים, בבתי ספר לבני עניים, בבתי מקלט ליתומים, ובידו השנית מיסד ומכלכל את הישיבה בבוגורדסק, תחת הנהלת הגאון מטגורוגן, שבה מצאו בחורים מופלגי תורה מקום לקים את תורתם מתוך כבוד.

הד"ר יוסף פרסיץ היה אחד מן הטפוסים המעולים של הדור הישן, אשר שמר בלבו את כל המדות הטובות והסגולות הנעלות, שבהם הצטינו אבותינו בדורות ראשונים ויחד עם זה קלט אל קרבו את הנוי ואת החן של התרבות האירופית, ואותה השלמות המיוחדת במינה, האחדות הנפשית המצוינה, הנה הן שהשרו על הבית הזה, בית הד"ר יוסף פרסיץ, הוד ואצילות ועשו אותה חטיבה מיוחדת למופת בישראל. אף ימי הנדודים והטלטולים אשר הכריחו גם את הבית הזה לבקש לו מקלט בארץ נכריה, לא מעטו את דמותו ולא גרעו מערכו, וכמו ברוסיה כן גם בגרמניה אנו רואים את ביתו של הד"ר יוסף פרסיץ עומד למופת על כל סביבותיו.

חדל בלא עת לדפק לב עברי ער ורגש, לב טוב ונדיב, לב מלא אהבה לכל קדשי ישראל. במותו של האדם והיהודי המצוין הזה אבדה ליהדות הלאומית והחרדית אבדה שאינה חוזרת.

יהיה זכרו ברוך!"

*

גם העיתון היהודי יודישע פרעסע פירסם כתבת הספד על יוסף פרסיץ ביום שישי כ"ב אלול תרפ"ו (11 לספטמבר 1925) כמו העיתון האיזראליט שפרסם שבוע קודם גם הוא כתבת הספד:

וווו.

ד"ר יוסף פרסיץ

Zum Tode Josef Perlitzs wird uns von befreundeter Seite noch geschrieben:
 In der Blüte seiner Jahre, noch nicht 40 jährig, ist Dr. Josef Perlitz von uns gegangen.
 Die Nachricht hat lähmendes Entsetzen im Herzen all derer wachgerufen, die ihm freundschaftlich nahestanden, und wahrlich — es ist kein kleiner Kreis, die trauernd die Bahre dieses seltenen Jehudi umstehen.
 Ein ungewöhnliches, an tragischen Erlebnissen reiches Leben hat hier vorzeitig seinen Abschluß gefunden. In Moskau, wo er als ältester Sohn des kürzlich verstorbenen Jeschoschua Selig Perlitz das Licht der Welt erblickte, hat er Kindheit und die ersten Jünglingsjahre verlebt. Im Hause dieses Vaters hat schon das Kind fast täglichen Umgang gepflegt mit den Gaonim der Zeit, für die das elterliche Haus ein בית ידו war, wie buchstäblich kein anderes in dem ehemaligen Riesenreiche Rußland. Die Gestalten der großen Rabbinen der jüngsten Vergangenheit, Männer wie der Brister Raw, die Rabbinen von Wilna, Warschau, Telefi, Pontewics, Rowno haben einen unverlöschlichen Eindruck auf den Knaben und Jüngling hinterlassen und kein Wunder, daß der Respekt vor der Thoragröße und dem Thorageist ihm unverlierbares Eigentum wurde. Kaum dem zarten Knabenalter entwachsen, zog es ihn selbst zu den Lehrstätten der Thauru nach Telefi, wo er Jahre hindurch mit größter Hingabe lernte und den Grund legte zu einem umfassenden jüdischen Wissen. Schäß und Poßim beherrschte er in geradezu erstaunlicher Weise und mit leidenschaftlicher Liebe hat er sich auch Tenach zu eigen gemacht, das er fast auswendig beherrschte. Kurz vor Ausbruch des Krieges hat er der kongenialen hochgestimmten Gattin die Hand zum Eheband gereicht und mit ihr ein jüdisches Haus begründet, in welchem die Tradition der Väter fortlebte. Er errichtete ein Haus jüdischer Ideale, jüdischen Wissens und jüdischer Frömmigkeit, das jeden fesselte, der es betrat. Ein Schimmer fürstlichen Glanzes ging, besonders an den Somim Lauwim von ihm aus, wenn an seinem

Der Israelit, 10. September 1925. Dr. Josef Perlitz זצ"ל

Zum Tode Josef Perlitzs wird uns von befreundeter Seite noch geschrieben:

In der Blüte seiner Jahre, noch nicht 40 jährig, ist Dr. Josef Perlitz von uns gegangen.

Die Nachricht hat lähmendes Entsetzen im Herzen all derer wachgerufen, die ihm freundschaftlich nahestanden, und wahrlich — es ist kein kleiner Kreis, die trauernd die Bahre dieses seltenen Jehudi umstehen.

Ein ungewöhnliches, an tragischen Erlebnissen reiches Leben hat hier vorzeitig seinen Abschluß gefunden. In Moskau, wo er als ältester Sohn des kürzlich verstorbenen Jeschoschua Selig Persitz das Licht der Welt erblickte, hat er Kindheit und die ersten Jünglingsjahre verlebt. Im Hause dieses Vaters hat schon das Kind fast täglichen Umgang gepflegt mit dem Gaonim der Zeit, für die das elterliche Haus ein בית ועד war, wie buchstäblich kein anderes in dem ehemaligen Riesenreiche Rußland. Die Gestalten der großen Rabbinen der jüngsten Vergangenheit, Männer wie der Brister Raw, die Rabbinen von Wilna, Warschau, Telefi, Doniewics, Rowno haben einen unverlöschlichen Eindruck auf den Knaben und Jüngling hinterlassen und kein Wunder, daß der Respekt vor der Thoragröße und dem Thorageist ihm unverlierbares

Eigentum wurde. Kaum dem zarten Knabenalter entwachsen, zog es ihn selbst zu den

So war es in Moskau und so war es auch in Homburg, wo sich Josef Perlitz nach furchtbaren Kriegserlebnissen ein neues Asyl suchte, nicht für sich allein, sondern für viele, die gleich ihm, der Zeiten Bitternisse gekostet fanden. Hier schuf er mit einer Energie ohnegleichen ein neues Lebenswert, richtete nicht nur die verkorene wirtschaftliche Existenz wieder auf, sondern half auch seiner Gattin den Verlag „Omonuth“ begründen, der ein Quell des Segens für die hebräisch lernende Jugend geworden ist. Und wenn seine Freunde ihm in den letzten Jahren vor dem Omud beien hörten, wenn er sie wieder so zahlreich, wie einst in besseren Tagen, zu Simchaus in sein Haus rief, so wollte keiner glauben, daß dieser Mann eben erst Folter und Marter der Sowjet entgangen war, und daß aus all diesen düsteren Qualen heraus sich ein heiteres Lebensmoment und seine tiefe Gläubigkeit empor ans Licht gearbeitet hatte. Nun sollte schon in wenigen Monaten ein neues jüdisches Leben beginnen auf heiliger Erde im heiligen Lande. Der Traum seines ganzen — ach so kurzen — Lebens sollte sich erfüllen: Josef Perlitz sollte schon in den nächsten Monaten hinüberziehen in das Land seiner, unserer Sehnsucht, um seine geliebten Kinder zu Juden im vollsten Sinne des Wortes heranzubilden, zu treuen Dienern seines Gottes und Volkes, wie er es gewesen. בלע המות לנגח!

Eigentum wurde. Kaum dem zarten Knabenalter entwachsen, zog es ihn selbst zu den

ההודעה על פטירתו של יוסף פרסיץ הגיעה באמצע הקונגרס הציוני העשירי שהתקיים בבאזל שבשווייץ, יו"ר הקונגרס נחום סוקולוב הכריז את ההכרזה הבאה להלן באמצע הקונגרס:
"נשיא הוועידה נחום סוקולוב (עברית):

קונגרס נכבד! לצערנו נעדר מאיתנו חבר הוועדה הותיק הלל זלטפולסקי מפריז. הוא לא הגיע לקונגרס בעקבות אירוע משפחתי מצער. חתנו מר יוסף פרסיץ נפטר בטרם עת. בעקבות פטירתו של יוסף פרסיץ הפכה זוגתו שושנה פרסיץ להיות אלמנה, אותה אשה יהודיה, שעשתה רבות בשנים האחרונות לתרבות העברית. אני מבקש להציע שהקונגרס יביע את צערו בפני הלל זלטפולסקי, ביתו שושנה פרסיץ וכל שאר הקרובים. אני מאמין שהקונגרס יאשר את בקשתי.

היו"ר סגן הנשיא מוצקין: אני מחשב את הבקשה ככזאת שהתקבלה באופן המובן מאיליו. רשות הדיבור למר לוויט".

Präsident der Exekutive Nahum Sokolow (hebräisch):

Gehrter Kongreß! Zu unserem Bedauern vermissen wir hier unseren langjährigen Gesinnungsgenossen Herrn Zlatopolsky aus Paris. Er ist nicht zum Kongreß gekommen, weil ihn ein Familienunglück heimgesucht hat. Sein Schwiegersohn Herr Josef Persitz ist vorzeitig gestorben. Durch diesen Tod des Herrn Persitz ist Frau Schoschana Persitz verwitwet, diese jüdische Frau, die in den letzten Jahren sehr viel für die hebräische Literatur getan hat. Ich beantrage, daß der Kongreß Herrn Hillel Zlatopolsky, seiner Tochter Frau Schoschana Persitz und allen ihren Angehörigen sein Beileid ausdrückt. Ich glaube, daß der Kongreß meinem Antrage die Zustimmung erteilen wird.

Vorsitzender Vizepräsident Motzkin:

Diesen Antrag betrachte ich selbstverständlich als angenommen. Das Wort hat Herr Levite.

*

שלשה חודשים מאוחר יותר העלתה האלמנה הצעירה שושנה פרסיץ את עצמות בעלה לקבורה בישראל, הוא נקבר בהר הזיתים ביום כ"ה מרחשון תרפ"ו (12 לנובמבר 1925).

למחרת דיווח העיתון דאר מארגען זשורנאל על הבאתו לקבורה בישראל "דער קערפער פון הערר פערשיץ, באוואוסטער העבעראישער טהוער פון רוסלאנד, וועלכער איז געשטארבען אין פאריז, איז היינט אנגעקומען קיין ארץ ישראל און איז באערדיגט געווארען אויף דעם הר הזיתים. צו דער לוויה זיינען געקומען פיעלע פראמינענטע אידען, צווישען זיי חיים נחמן ביאליק".

שנים רבות לאחר מכן, סופר בעיתון מעריב בכ"ד אלול תשכ"ז (29 לספטמבר 1967) כתבה על פנחס רוטנברג, בתוך הדברים הוזכרו פרטים מעניינים על ההפלגה של משפחת פרסיץ מצרפת לישראל כשעל סיפון האניה נמצא ארון אביהם יוסף:

"במחצית הראשונה של שנות העשרים עלתה שושנה פרסיץ לארץ ישראל, והביאה איתה את ארבעת ילדיה הקטנים ואת ארון בעלה המנוח, יוסף פרסיץ, שנפטר שלשה חדשים לפני כן במיטב שנותיו. בהיותה שומרת מצוות, דאגה למזון כשר באניה (הצרפתית, שהפליגה מנמל מארסיי) וייחדו לה ולמשפחתה חדר מיוחד שבו הוגשו להם מאכלים כשרים. באותה אניה פגשה את הד"ר ז. סוסקין, שסיפר לה, כי יחד אתם נוסעים הוריו הזקנים של פנחס רוטנברג. זה יומיים שמאכילים אותם טריפה, והם מענים את נפשותיהם ומחפשים מזון כשר, שושנה פרסיץ צרפה את הזוג לשולחנה וטיפלה בהם כיאה.

זמן מה אחרי הגיעה ארצה, דפק על פתח ביתה בקומה העליונה של בית ישראל רוזוב, בשדרות רוטשילד 1 בתל אביב, גבר רחב גרם וסמוק פנים, פנחס רוטנברג עמד בלדת. הוא בא להודות לה על החסד שעשתה עם הוריו באכילה אותם מאכלים כשים וגאלה אותם מלהיגאל בטריפה. היא הזכירה לו את ביקורה במשרדו בעיר הבירה הרוסית בקיץ 1917, כאשר חלש על פטרבורג כמושל עליון, והחיים והמוות של אלפים ורבבות היו בידי. הוא הניף ידו בתנועה, כאילו רצה לגרש זכוב טרדן. שמונה שנים חלפו מן הימים ההם והוא השתוקק לשכוח שבמשך שנים יקרות מסר את חילו לנכרים.

עוד לפני שארוננו הגיע לישראל פרסם עיתון הארץ את הכתבה הבאה ביום כ"ג חשוון תרפ"ו (10 לנובמבר 1925):

"מחר יבוא ליפו ארונו של יוסף פרסיץ ז"ל. בדמי ימיו נקטף האדם היקר, רב המרץ והפעלים הזה, ועדיין לא הגיע לארבעים. ולא זכה לכך, שהארץ, משא נפשו ונושאת תקוותיו ותכניות-חיו, תקלוט אותו בחייו. יוסף פרסיץ היה מן הטפוסים המעולים ויקרי המציאות שבגולה, שהולכים ונעשים נחלת ההיסטוריה, אדם שאחד בקרבו אחדות טבעית והרמונית כמה יסודות ותכונות וסגולות מעולמות שונים ורחוקים זה מזה. יהודי תלמיד חכם מן הסוג הישן, חניך הישיבה של טלז ומוסמך להוראה, בעל השכלה גבוהה, חכם משפטים מוסמך מטעם האוניברסיטה במוסקבה, יהודי חרד, הזהיר בקלות כבחמורות, ואיש חי, רב פעלים ומלא מרץ וטמפרמנט, סוחר בעל אפקים רחבים ומפעלי אינציאטיבה כבירים ואידיאליסטים בעל חלומות ורחשי-לב – כל זה התמזג באדם הזה למזיגה שלמה ופשוטה בהחלט. יוסף פרסיץ לא היה מורכב ופרובלימתי כלל וכלל.

הוא היה יהודי פשוט ופשוט בתכלית – מדה זו נשתמרה בו גם בימי גדולתו כשעמד בפרום המדריגה, בתור אחד הסוחרים הכבירים והעשירים המופלגים שבמדינה – ואיש לא הרגיש בדבר, ואף הוא בעצמו לא הרגיש בכך, כי אדם פשוט זה הוא טפוס יקר המציאות. את יוסף פרסיץ ידעו אך מעטים בתור עסקן צבורי בעל מעוף והשגות רחבות – ידעו אותו בתור נדבך בעל יד רחבה ולכלל היותר בתור גבאי של ישיבות ומוסדות של צדקה – ואולם הוא היה עוזר נאמן וחרוץ לחותנו ה' הלל זלטופולסקי ולרעיתו הגברת שושנה פרסיץ בעבודה הצבורית הלאומית החשובה, שנעשתה בימי המלחמה הגדולה במוסקבה. יחד אתם יסד בימים ההם את "תרבות", חברה לחנוך עברי ולתרבות עברית, שהספיקה ליצור במשך זמן מועט כמה עשרות גני ילדים, בתי-ספר לעם, בתי-ספר תיכוניים, בתי מדרש למורים וכו', שלשון ההוראה היתה בהם עברית, ולהעמיד אלפי תלמידים המחונכים חנוך עברי שלם.

יחד עם אביו, ר' זליג פרסיץ ז"ל, ועם חותנו יסד בימים ההם את הישיבה בבוגורודסק על יד מוסקבה – מפעל נועז בין מצד המקום ובין מצד התכנית: לשון ההוראה העברית – שבראשה עמד אחד מגדולי התורה שבדור, הרב בורשטיין מטאורוגן. ומפעל אחד יחד לעצמו: הוא היה הוגה הרעיון והמתחיל בדבר והוא גם עשה את עיקר העבודה – זוהי החברה לחקירה מדעית של "המשפט העברי". הוא יצר את המפעל הזה, הוא טפל בו, כלכל אותו כל זמן שהיתה אפשרות לכך והוא גם עבד במשך זמן-מה עבודה מדעית במקצוע זה בצוות עם הד"ר שמואל איזנשטדט. במשך השנים האחרונות היו כל מחשבותיו נתנות לדבר אחד: להכשיר לו ולביתו את התנאים לעלות לא"י ולעבוד לבנינה ולהתפתחותה.

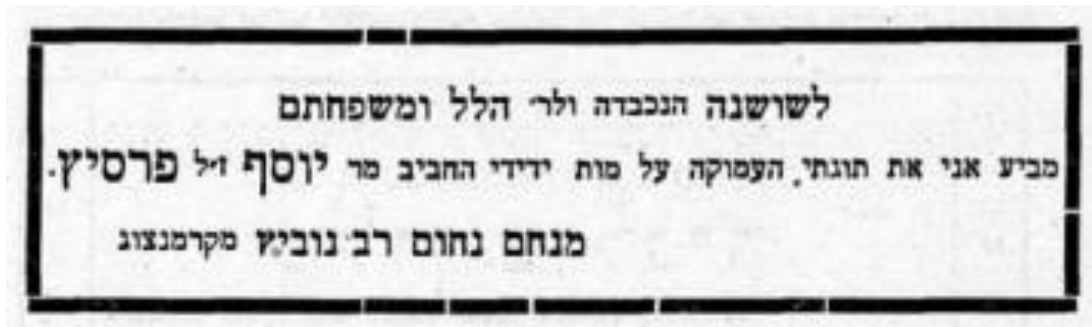
לפני חדשים אחדים גמר סוף-סוף את עבודת ההכנה והיה עומד לצאת לא"י. אבל לא אסתייעא מילתא. פתאום קדמהו המות, בעודנו מלא מרץ ותכניות ותקוות יפות לעתיד. במקום פרסיץ החי, איש המרץ והמפעל, יבוא מחר לחוף יפו ארון המת. לצבור העברי אבד כח חשוב, אבד אדם יקר וחשוב, שלא הניח רבים כמותו. תהא נפשו צרורה בצרור חינו.

על מצבתו בהר הזיתים בירושלים נכתב:

"פ"נ רב יוסף יצחק בן רב יהושע זליג פרסיץ, שקד על התורה וכבודה, לשמור מצוותיה קבע את עתו, פזר נתן ביד נדיבה כל ימיו, עד בא יומו בלא עתו, נולד במוסקבה ה' אדר ש' תרמ"ו, נפטר בפריש ביום כ"ח מנחם אב שנת תרפ"ה, והובא לקברות אבותיו, ביום כ"ח מרחשון תרפ"ו, תנצב"ה"

*

מיודעינו, הערב קבלן הראשון ר' נחום רבינוביץ, פרסם מודעת תנחומים לשובנה ולאביה ביום שני י"א אלול, (31 לאוגוסט 1925) בעיתון הארץ:

*

פרק היסטורי זה על יוסף פרסיץ ופועלו נותן לנו גם הוא הסבר לכך שכאשר חגג לוי לאגאוויצר את קישורי התנאים של בתו שפרה, לא היה מתאים יותר לבקש מידידו יוסף יצחק פרסיץ לכבד אותו ולהיות ערב קבלן מצד אחד.

על הקשר ושיתוף פעולה בין המשפחות פרסיץ ולאגאוויצר ניתן לקרוא גם במכתב ששלח אדמו"ר הרש"ב שנים רבות קודם בט"ו אלול תרס"ה (15 לספטמבר 1905) לר' שלמה זלקינד פרסיץ (בן דודו של הגביר יהושע זעליג פרסיץ) "גם הנני להודיעו אשר אצל האחים הג' בני ר' יוסף לוגאוויצר ז"ל קבלתי ע"ז מאה רו"כ".

וכן במכתב שכתב אדמו"ר הרש"ב לבנו אדמו"ר הרי"צ מכ"א תמוז תרס"ח (20 ביולי 1908) (אג"ק ח"ד עמ' שה) ". וצריכים לשלם מקודם עבור חודש שמונים רו"כ. ולקחתי מידינו הרש"ג שי' נדבה ע"ז (והוא נותן מידי חודש חמשה ר) ואקח אי"ה גם אצל הרז"פ שי' (ה"ר זלקינד פרסיץ). ונכון שתיקח ע"ז מידינו הרש"מ שי' ומידינו רי"צ לוגאוויצר שי'. ואפשר יש עוד ממי ליקח ע"ז".

*

זעליג פרסיץ, אביו של יוסף פרסיץ:

כמוזכר לעיל, אביו של יוסף, יהושע זעליג פרסיץ הגביר ממוסקבה, היה בקשר עם הרבי הרש"ב שאף השתתף בבר מצוה של בנו יוסף. על הקשר בין הרבי ובין זעליג ראוי להביא את הסיפור המפורסם הזה:

בספר המאורות הגדולים מסופר על החפץ חיים, שפעם בהתאכסנו לרגל אחת האסיפות באחד המלונות בפוטרכורג, הי' זקוק בשעה מאוחר לגליון נייר. החניות היו סגורות, וגם במלון לא נמצא במקרה שום נייר. האדמו"ר מליובאוויטש שהתאכסן באותו מלון, הגיש לו את הנייר הדרוש לו, ר' ישראל מאיר הושיט לו מיד את תמורתו, וכשהאדמו"ר סירב בחיוב לקבלה, החזיר לו ר' ישראל מאיר את הנייר ולא נאות לקבלו עד שהאדמו"ר קיבל את שוויו שתי קופיקות.

הנדיב ר' זעליג פרסיץ שנוכח בזה, שאל בתמהון את ר' ישראל מאיר "הרי כת"ר יודע שאצל האדמו"ר מליובאוויטש אין כל ערך בשתי קופיקות?", "אמנם לשתי קופיקות אין ערך – השיב ר' ישראל מאיר – אבל מגזל שתי קופיקות יכול להיווצר מלאך חבלה שבכוחו לחבל ולהרוס כל חומת פטרבורג". והוא הוסיף להסביר את חומרו של עוון גזל, וכמה יש לחשוש אף במקרה שאדם נותן מתנה מרצונו הטוב, שמא אינו נותן אלא מפני הבושה או הכבוד ויש בזה משום גזל, וכבר קבעו חז"ל כלל: לא פלוג".

במכתב ששלח אליו הרבי הרש"ב ביום י"ט טבת תרס"ט (אג"ק חלק ב' עמ' תלו) מזכיר הרבי גם את מיודעינו הערב קבלן (מצד החתן) ר' נחום רבינוביץ, הרבי כותב לו "בדבר אגודת מעייני הישועה, הי' הרבה עסק בזה במא"ב וקא"ב כי הי' בלתי סדרים הרבה, ולבסוף אמרתי להם כך, כאשר בהאופראווליעניע שלהם יש י"ב אנשים יוספיו עוד י"ב ומהם יהיו רובם מאנשי רוסיא ועוד מאשכנז ורומיני, אשר המה יהיו בהועד בהנהגה פנימיית. וחשבתי להם את כבודו ואת האחים גו"א ואת הג' ר"ן ראבינאוויץ מקרעמענטשוג (שהוא עסקן גדול בענינים אלו) והג' ר' מיכאל זעליגסאן אשר דר בתמידות בקרקא, וכאשר יעשו אסיפה יזמנו את הנכבדים הנ"ל אשר יבואו על האסיפה למען לסדר אופן ההנהגה בבתי הרחצה, ואם ככה יעשו אמרתי להם אשר אנחנו ניתן להם אי"ה בל"נ ערך ס"ב י"ב עד ט"ו מאות ר' לשנה, מהסך הזה ינתן להם שלישי על ההוצאה כללית, ושני שלישים עבור שיחזיקו רבנים וכה"ג שנשלח לבתי הרחצה שתחת רשותם, כפי המספר שנשתווה בינינו".

ר' יהושע זעליג פרסיץ נפטר בבאד הומבורג בש"ק כ' מרחשון תרפ"ג (11 לנובמבר 1922) והובא לקבורה בבית העלמין בעיר. בית עלמין זה, או לפחות חלק ממנו, כולל קברו של יהושע זעליג פרסיץ נהרס על ידי הנאצים בתקופת מלחמת העולם השנייה.

במודעת האבל שפרסמה משפחתו נכתב:

לאחר יסורים ארוכים וקשים, בעלי היקר, אבינו, חמינו וסבנו הנאמן ביותר מר זעליג פרסיץ ממוסקבה נפטר ברוגע.

שמות האבלים:

גב' מלכה פרסיץ
ד"ר יוסף פרסיץ והגב'
אלכסנדר קרליבך וגב' סוניה לבית פרסיץ
דוד פרסיץ והגב'
אברהם פרסיץ

באד הומבורג 11 לנובמבר 1922
הלוויה תתקיים ביום בני 13 לנובמבר 1922 וחצי
אחה"צ מהבית בכתובת רחוב פרדיננד 21.

*

העיתון האיזרעליט פרסם כתבה ארוכה על ר' זעליג במלאות שנה לפטירתו:

Der Israelit, 23. November 1923, Personalien - Selig Persitz. Homburg, 13. Nov.

In der Nacht des Sabbat starb hier einer der edelsten und besten Männer der russischen Judenheit, Joschua Selig Persitz aus Moskau, noch nicht 58 Jahre alt. Mit diesem Tode hat eine erschütternde Tragödie aus der Leidensgeschichte unserer östlichen Brüder ihr stilles Ende, ihren versöhnenden Ausklang gefunden. Eine erlesene Trauergemeinde gab dem Toten auf dem letzten Wege noch einmal die Ehre, die ihm sein Wirken und Leisten in der Blüte seiner Jahre verdient hatten.

Vor Beginn des Weltkrieges, solange das Zarenreich um Millionen unserer Brüder ein gemeinsames Band und eine gemeinsame Fessel legte, gab es kaum eine Persönlichkeit unter ihnen von solcher Popularität wie Joschua S. Persitz. Mit reichen Glücksgütern hatte Gott ihn gesegnet; als Kaufmann erster Gilde in Moskau wohnberechtigt, spann er das Netz seiner Handelsverbindungen über ganz Russland und darüber hinaus, das seiner persönlichen Beziehungen über einen mächtigen Kreis von Führern des politischen und gesellschaftlichen Lebens. Mit seinem Vermögen hatte auch die Bereitschaft, es dem Nutzen anderer zur Verfügung zu stellen, gleichen Schritt gehalten; in dem Lande, wo der Rubel alles vermochte, wo gegen Beamtenwillkür und polizeiliche Grausamkeit das Geld die einzige, aber Gott sei Dank, fast unfehlbare Waffe des Schwachen war, wurde Persitz daher eine Großmacht der Liebestätigkeit und Menschenrettung, eine nie verfliegende Quelle des Trostes und der Hilfe für jüdische Untertanen des zaristischen Blutregiments.

Aber die Macht seines Geldes und die Macht seines guten Herzens sind doch nicht die rechten Erklärungsgründe für die Rolle, die er als Wohltäter in dem russischen Judentum gespielt hat. Persitz war der echte Typ eines russischen Juden, intelligent, begabt, auf den widersprechenden Gebieten des Lebens gleich gewandt, ein Meister hebräischen Stils, leicht von Auffassung, chassidischer Schwärmer und nüchterner Kaufmann zugleich, leicht anschließend, mit allen Dingen vertraut, klug, von durchdringendem Bild für die Charaktere und Situationen, anspruchslos und verschwenderisch, überall und nirgends zu Haufe, demütig fromm, aber ohne Autoritätsglauben, selbstbewusst sicher, aber ohne jeden aristokratischen Dünkel gegen andere, in der geistigen Luft der Freiheit und Gleichheit atmend. Woraus aber hatte seine Seele diese Beweglichkeit und innere Kraft geschöpft? Die Antwort enthüllt uns zugleich das letzte Geheimnis seines Wesens; der Quellpunkt seines geistigen Ich war der Talmud, die Schule seine Kraft die Jeschiwa gewesen, sein ganzes Leben ist er Schüler und Forscher und ohne Übertreibung darf es gesagt werden, Meister des Talmud geblieben. So lagen die Wurzeln seiner Kraft in dem heiligen Nährboden, aus dem die Ostjudenheit überhaupt ihre Adelsprägung gesogen hat, so vermochte er mit den geistigen Führern der russischen Judenheit, mit ihren Rabbinern und Gaonim in eine Innigkeit der Gemeinschaft und des Verständnisses zu treten, die ihn, den Kaufmann, auf eine einzigartige Höhe stellten.

Als er daher in jungen Jahren mit seiner gleichgesinnten Gattin ein Haus gründete, da ward dieses ein בית ועד לחכמים, ein Zentrum für die rabbinische Welt, da sammelte er um sich eine ganze Gemeinde von Thoragelehrten, dass er und seine Söhne dauernd in der Atmosphäre des Lernens lebten, da wurde er der Protektor und Schüler der Jeschiwas, da fanden alle rabbinischen Sorgen und Angelegenheiten in seinem Rate, aus seinen Mitteln ihre Erledigung. Allen Mahnungsverboten zum Trotz zog er hunderte an sich und um sich, übte sein Haus eine abrahamitische Gastfreundschaft, „thronte er wie ein König in der Schar, wenn er Trauernde tröstet“ (Hiob 29). Sein Haus trug für alle den Stempel von תורה וגדולה במקום אחד in dessen

Glanze sich jeder gern sonnte. Es klang durch die russische Welt, daß Persitz's Söhne, die gymnasiale und Universitätsbildung hatten, die besten und eifrigsten Bachurim der großen Jeschiwah waren, daß in rabbinischen Veröffentlichungen תורה חידושי des „Moskaures Gewirs“ ehrenvoll ihre Stelle hatten, daß er seine Tochter mit einem Sohne eines der ehrwürdigen deutschen Rabbonim vermählte, auf der Hochzeit in Warschau unzählige russische גדולים und andere, die größten Gaonim, ein Reb Chajim Solomeirzif, Reb Itzel Petersburger, Reb Chajim Ozer Brodzenfti, sich wie selbstverständlich zum Feste einfanden, weil sie Persitz wie einen Bruder liebten, daß jedes שלש סעודות-Mahl in seinem Hause sich mit dem eines chassidischen Rebbe an Größe und Weihe messen konnten.

Wer vermöchte zu schildern, was J.S. Persitz in den schwersten Jahren der Pogrome, des Zeitlisprozesses, der XXX für seine Brüder zu leisten hatte. Es hieße die ganze Geschichte dieser traurigen Epoche wiederholen, wollte man seinen Anteil an der Rettung ins rechte Licht rücken. J. S. Persitz hat sich durch seine Leistungen in dieser großen Zeit ins dankbare Herz aller seiner hartgeprüften Brüder unauslöschlich eingeschrieben.

Auch die ersten Jahre des Weltkrieges finden ihn in unermüdlicher Tätigkeit für den Klal. Da aber kam mit der bolschewistischen Revolution die verheerende Welle, die wie bei unzähligen Laufenden, sein Glück mit einem Schlage zerstörte, mit brutaler Hand alles, alles vernichtete, was er gebaut und geschaffen hatte. Seine Familie ward auseinandergerissen, sein Vermögen beschlagnahmt, seine Häuser ihm geraubt. Unter entsetzlichen körperlichen und seelischen Qualen verschleppte man ihn nach Kiew, wo er monatelang zwischen Leben und Tod schwebte. Die Hiobsbotschaften über das Schicksal der russischen Gemeinden, Hunger und Durst, Peinigung und Kerker, lähmten und verwirrten seinen Körper, seinen sonnenklaren Verstand. Er wäre ganz zusammengebrochen, wenn nicht seine heldenhafte Gattin ihm in diesen unmenschlichen Qualen wie ein gütiger Engel zu Seite gestanden, tröstend, pflegend, helfend. Jahrelang bemühten sich seine dem Tode entronnenen Kinder ihn aus der Haft der Bolschewiken zu befreien; als es endlich gelang, konnte man ihn nur als Ruine in ein Homburger Sanatorium bringen; es war vielleicht eine Gnade des Schicksals, daß er nicht wieder zur Klarheit über den Zusammenbruch der russischen Judenheit und seines eigenen Glückes gelangte.

Nun ist er, von Kindern und Enkeln umgeben, in die bessere Welt hinübergeschlummert. Die Homburger Gemeinde ließ zur Trauerfeier am Montag seinen Sarg in ihre Synagoge überführen. Dort widmete ihm der Ortsrabbiner Dr. Wreschner herrliche Worte der Würdigung, daran schlossen sich Hespedit der Herren Rabbiner Carelbach, köln, Horwitz, Jerusalem, Carlebach, Leipzig und Rosenal, Bremen. Sein Trauergleit, das den Charakter tiefster Ergriffenheit über die Tragödie dieses Mannes spiegelte, umfaßte eine große Schar von Homburgern und Frankfurtern, außer dem Familienkreise; aber auch viele Freunde des Verstorbenen aus Rußland und manche prominente Gestalten. In die Ehrenreihe, neben ihre Rabbonim, hat die Homburger Kehilla, in schönster Bestätigung der Ehrung eines ortsfremden Bruders ihn bestattet und manche Träne, selbst aus den Augen ihm ganz Unbekannter, beweinte in ihm das Schicksal unseres armen Volkes. Möge der Familie, vor allem der edlen Gattin, der Himmel seinen Trost schicken, inmitten der Trauernden um Zion, das der Dahingegangene geliebt, das er besucht und für das er gesorgt wie kaum ein zweiter זכר צדיק לברכה.

הרב יחיאל יעקב וויינברג, בעל השרידי אשר הספיד את אביו יהושע זעליג פרסיץ אחר פטירתו, ההספד נדפס בספרו לפרקים (חלק ב' עמ' תעה) תחת הכותרת "הוה גביר לאחיך, הספד על הנגיד

ר' יהושע זעליג פרסיץ ממוסקבה ז"ל, נפטר בהומבורג הסמוכה לפרנקפורט. הוא בא שם אחרי המלחמה העולמית לגור אצל בנו הד"ר יוסף פרסיץ ז"ל. שנים מועטות אחר כך מת גם בנו זה, שהיה טפוס נעלה מושלם בכל המעלות".

*

שושנה פרסיץ:

האלמנה הצעירה שעדיין לא מלאו לה 40 ומצאה את עצמה עם ארבעה יתומים קטנים לא נפלה ברוחה, היא עלתה לישראל והעלתה את עצמות בעלה לקבורה שם ופתחה בחיי עשייה ציבוריים.

כשלושה חודשים לאחר שהגיעה לארץ היא פתחה את הוצאת הספרים 'אמנות' בתל אביב, ההוצאה שהיא כבר הפעילה בבאד הומבורג שבגרמניה המשיכה עכשיו, ואולי בעצם רק התחילה את עתידה, בארץ ישראל.

מהר מאוד היא התחילה עם פעילות ציבורית, קודם כחברה במועצת עיריית תל אביב, אח"כ כסגנית ראש העיר ואף הייתה חברת בכנסת הראשונה, השניה והשלישית.

אביה של מרת שושנה פרסיץ, ר' הלל זלטפולסקי היה בקשר הדוק עם אדמו"ר הריי"צ, ממכתב שכתב לו הרבי בב' מרחשון תרצ"א (אג"ק חלק ב' עמ' רס) ניתן להבין שהוא התייעץ הרבה עם הרבי גם בדבר בית הדפוס שבתו הקימה, וכך כותב לו הרבי "מ"ש כ' ידידי שי' בנדון בתו הכבודה תחי' שעוסקת בהדפסת ספרים ומתכוננת להדפיס ספרי הש"ס ומדרשים, הנה לדעתי, הוצאות יותר מדויקות של ספרים אלו, מדפוס ראם אין נחוצות עכשיו, וראוי הדבר שלא לנגוע בהוצאת ראם שהוא מוסד ישן משנים קדמוניות בעיר שכלה ישראל, ירושלים דליטא, וכמה משפחות יהודים חיים ממנו, ואני זוכר עוד העת שעסקו להגדיל ולהרחיב דפוס ראם שחשבוהו למוסד כללי (כל זה אני כותב רק בתור שיחה פרטית).

ומ"ש שאז לאט לאט נוכל להפיץ גם תורותיהם של אבות החב"ד הייתי מבקש שיברר יותר כוונתו בזה ואם אוכל לחוות דעתי בזה".

שושנה נפטרה בג' ניסן תשכ"ט (22 למרץ 1969) ונקברה ליד בעלה בהר הזיתים שבירושלים. בתל אביב נקרא רחוב על שמה.

*

ילדיהם של יוסף ושושנה פרסיץ:

עקיבא:

גם בנו של יוסף, עקיבא היה בקשר עם האדמו"ר הריי"צ. הרבי כותב לסבו הלל זלטפולסקי (אג"ק י"א עמ' שנה) "מידי דברי נעים לי לומר לידידי אשר בא בכתובים את נכדו האברך הנכבד מר עקיבא שי', ושמח להדגיש שרואה הנני בו זיו הוד מגזע בריאתו שדורכגענומען בחבת התו' וחבת המצוה". הרבי גם כתב ישירות לעקיבא (שם עמ' שנו) "מכתבו מכ' לח"ז קבלתי, עם הידיעות כוללי' דבר התלמידים שבאוקספורד, ושמח לשמע שיש 3-4 אורתודוכסים צעירים, שאם שבכ"ז שאפשר, חפץ מאד שאלו ה-3-4 יתאחדו בזיהן של חיזוק עצמם בעניני היהדות, וגם להנהיג תעמולה בין אלו שאפילו במראה החיצוני אין נראה 100%, תקוה שימשכו לזה. מוכרח לומר מן החיים, ראיתי מקום שהי' אחד כזה שנתן ענין ידוע לחפוף לעשות תעמולה בין הסטודנטים בדבר מאכל כשר (התחיל מזה) וש"ק. במשך קטן נעשה מרכז קטן. והמשיכו לזה כאלו שמקודם בעצמם היו רחוקים, וב"ה במשך איזה חודשים נצמח אגוד יפה של איזה עשרות כאלו שאוכלים כשר. . . השי"ת יצליח לו ויביאו למטרתו בכי טוב ויסתדר בחיים מאושרים ע"י התוהמ"צ".

גם מכתב ארוך מאוד שהרבי שלח למרת שושנה פרסיץ (אג"ק ח"ב עמ' תצ"ח) מסיים הרבי עם ד"ש לבנה עקיבא "מעניין אותי לדעת משלום בנה הנכבד מר עקיבא שי' וממצבו בהוה, פעמים באתי אתו בכתובים, ובבקשה לפרוש בשלומו משמי ולהגיד לו את ברכתי כי יעזרהו האלקים להעמיד בעזרתו ית' על יסודי התורה והמצוה בדעת והוקרה של מדות חסידות אותו הבית אשר אליו נכסף זקנו המהולל בתשבחות, וכבוד אביו הדגול מרבבה ז"ל".

ברוריה (ריטה), התחתנה עם יצחק סירקין.

ימימה, התחתנה עם יוסף מילוא.

שולמית, התחתנה עם מרדכי יהודה (גרשום) שוקן (בן זלמן שוקן שהקים את ההוצאה לאור שוקן בברלין בשנת 1931)

בנם עמוס שוקן הוא מו"ל עיתון הארץ. תודתי נתונה לו ולאחותו רחלי אידלמן על תמונת סבם יוסף פרסיץ.

